ToP

145

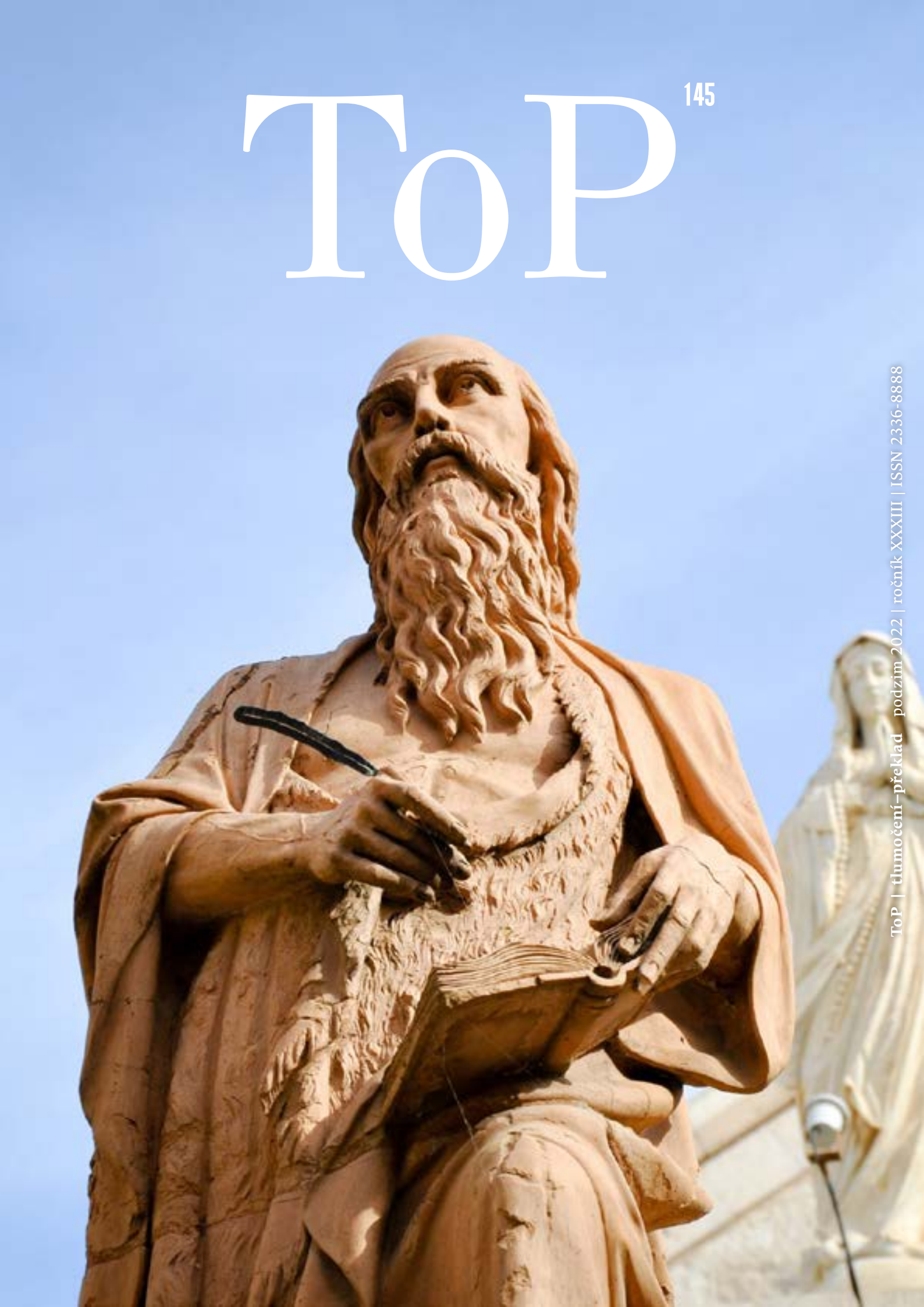

ToP | tlumočení–překlad podzim 2022 | ročník XXXIII | ISSN 2336-8888

Software
Translation
Artwork
Recording

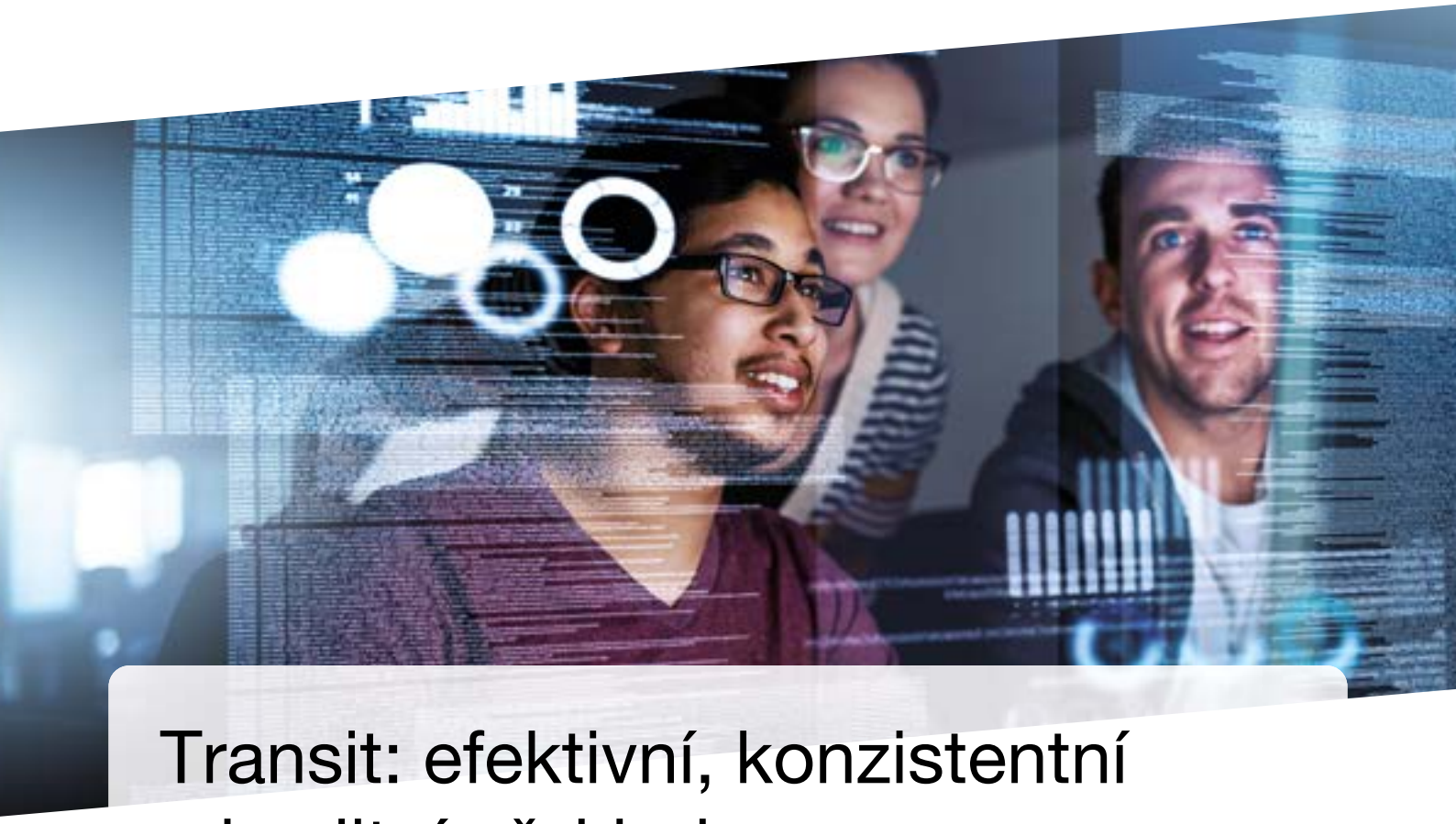

Transit: efektivní, konzistentní a kvalitní překlad

- Nižší náklady a menší časová náročnost na překlady a lokalizaci
- Rychlejší návratnost investice
- Pracovní platforma pro veškeré projekty v oblasti překladu a lokalizace ve všech formátech a ve všech jazycích
- Zajištění kontroly nad výsledky překladu a práce s terminologií
- Podpora standardních a výměnných formátů (např. pro projektové balíčky z SDL Trados, SDL WorldServer a MemoQ, XLIFF atd.)
- Flexibilní licenční modely (lokální licence, plovoucí licence, časově omezená licence, IaaS, SaaS)
- Celosvětová síť podpory
- Vysoká úroveň kvality překladu díky neustále dostupnému kontextu a terminologii
- Morfologická podpora pro více než 80 jazyků a jazykových variant
- Intuitivní práce s formátovacími znaky díky chytrému systému markupů
- Duální konkordantní vyhledávání jak ve výchozím, tak v cílovém jazyce
- Synchronizované náhledy pro všechny typy projektů
- Návrhy překladů z překladové paměti a systému strojového překladu ve stejném editoru
- Převod hlasového záznamu na text

www.star-group.net
praha@star-group.net
+420 233 355 377
+420 608 320 100

STAR Group
zal. 1984

Vývoj obsahu a software | Jazykové služby | Distribuce obsahu | Podpora digitalizace

Obsah

Obrázek z obálky **4**

Podzimní pozvánky **4**

„Chtěla bych se dožít stovky…“ (Vzpomínka na Dášu Steinovou) *D. Serrano* **4**

Z translatologické bibliografie *I. Čeňková* **5**

Jeronýmovy dny 2022 **8**

Sluchátko – 6 terapií zdarma pro tlumočníky **9**

Šest psychoterapeutických sezení pro tlumočníky *E. Jiráková* **10**

Doporučené smluvní podmínky pro tlumočení **12**

Doporučené smluvní podmínky pro překlady, korektury, revize a posteditaci **15**

Rozumíme si? aneb historicky první kulaté stoly překladatelů s nakladateli *K. Vyskočilová* **18**

Římské setkání AVTE *M. Pošta* **21**

Překladatelské ceny 2021–2022 **22**

Další patroni do sbírky *A. Šourková* **23**

Velký česko-esperantský slovník *P. Chrdle* **24**

Výpustka jako copingová strategie *N. Hynková Dingová* **25**

Dress Code diplomatického protokolu Jeho Veličenstva *B. Švehlová* **29**

Dále vyšlo, nebo vyjde… *A. Šourková* **31**

Podzimní pozvánky

17. 9. Kurz práce s nástrojem CAT – RWS (SDL) Trados Studio (JTP)
https://www.jtpunion.org/akce/kurz-prace-s-nastrojem--cat-rws-sdl-trados-studio-pro-zacinajici-uzivatele/

17. 9. Vyhlášení výsledků letošního ročníku Ceny Františka Filipovského v Přelouči
https://www.jtpunion.org/akce/slavnostni-vyhlaseni-vysledku-letosniho-rocniku-dabingove-ceny-frantiska-filipovskeho/

21. 9. Mezislovanský den — Medžuslovjansky denj
https://www.jtpunion.org/akce/mezislovansky-den-medzuslovjansky-denj/

25. 9. Jeronýmský výlet – židovské památky města Kolína (JTP)
https://www.jtpunion.org/akce/jeronymsky-vylet-zidovske-pamatky-mesta-kolina/

5. 10. Mše svatá za tlumočníky a překladatele v kostele sv. Petra (JTP)
https://www.jtpunion.org/akce/mse-svata-za-tlumocniky-a-prekladatele/

5. 10. Seminář na téma „Nová právní úprava tlumočnické a překladatelské činnosti“
https://www.jtpunion.org/akce/seminar-na-tema-nova--pravni-uprava-tlumocnicke-a-prekladatelske-cinnosti/

6. 10. Slavnostní vyhlášení Ceny Josefa Jungmanna v Goethe Institutu (Obec překladatelů)
http://www.obecprekladatelu.cz/

8. 10. Francouzský seminář lékařské terminologie (KST ČR)
https://www.kstcr.cz/cz/akce/francouzsky-seminar-lekarske-terminologie

12. 10. Pracovní právo – webinář s právní tematikou v češtině (KST ČR)
https://www.kstcr.cz/cz/akce/pracovni-pravo-webinar-s-pravni-tematikou-v-cestine

20.–23. 10. XXVI. Česko-německý terminologický seminář pro právní překladatele a tlumočníky (KST ČR)
https://www.kstcr.cz/cz/akce/xxvi.-cesko-nemecky-terminologicky-seminar-pro-pravni-prekladatele-a-tlumocniky

4. a 5. 11. Jeronýmovy dny 2022 (JTP)
https://www.jtpunion.org/akce/jeronymovy-dny/

6. 11. Prohlídka Národního muzea v Praze (JTP)
https//www.jtpunion.org

11. 11. TIFO 2022 — Translating and Interpreting Forum Olomouc, “Room for (Ex)Change in T&I Training”
https://www.jtpunion.org/akce/tifo-2022-translating-and-interpreting-forum-olomouc/

„Chtěla bych se dožít stovky…“

Naposled jsem navštívila Dášu 18. listopadu 2021 na Hagiboru, v Domově sociální péče pro židovské seniory. V příjemném prostředí s výhledem do zahrady, trávila poslední roky a vzpomínala na kotrmelce svého bohatého života. Moc si přála dožít se sta let… bylo by to 11. září 2022. Nepovedlo se, protože odešla 4. června 2022…

Mezi vzpomínkami, které na Dášu mám, je jedna, která si zaslouží připomenout. Vyskytuje se v její knize „Co zbylo v paměti“ (Edice Paměť – Academia, 2014).

V roce 1975 se v Bagdádu konala konference Mezinárodního odborového svazu kováků (cit. kniha str. 97–100). Dáša tlumočila z angličtiny do francouzštiny a já do španělštiny (leč TO, co se linulo z arabské kabiny, bylo pro mne zcela, ale zcela nesrozumitelné a tak jsem se napojila na francouzštinu, odkud zněl úhledný souvislý ministrův projev… Když se Dáša s roztřeseným cigárkem vypotácela z kabiny, pravila: „To bylo úděsné“. – „Ale kdepak, bylo to souvislé a slušné“, a dodala jsem: „Prosím tě, Ty rozumíš egyptské arabštině?“ – „Ale, prosím Tě, co tak asi mohl říkat?“ A šly jsme na kafe, kde si zapálila další cigárko Rothmans.

Obdivovala jsem její nadhled, širokou erudici a vypravěčské umění. Její kniha „Vzpomínání“ pro syna Honzu, vydaná v r. 2007, je třpytivá perlička.

DELY SERRANO

(Přiložené foto je ze zmíněné akce UIS-Metal, Bagdád 24. 11. – 2. 12. 1975. Vlevo autorka, uprostřed Dáša Steinová)

Obrázek z obálky

Moderní socha sv. Jeronýma pochází z poloviny 20. století a je umístěna před kostelem sv. Kateřiny Alexandrijské v Betlémě (arabsky كنيسة القديسة كاترين). Tento římskokatolický poutní chrám se nachází v palestinském autonomním území státu Izrael. Založili jej příslušníci křižáckých řádů během první křížové výpravy 6. června 1099 nad památnou jeskyní, v níž podle zbožné tradice pobýval svatý Jeroným. Roku 1347, v době vlády Mamlúků jej zasvětili sv. Kateřině Alexandrijské. Stojí těsně vedle kostela Narození Páně, s nímž je propojen ambitem a bočním portálem. Přiléhají k němu klášterní budovy řádu františkánů provincie Terra sancta (Svatá země). Je součástí areálu chráněného jako Světové dědictví UNESCO.

Z translatologické bibliografie

Pavol Šveda, Tlmočenie v teórii a praxi (I. diel), STIMUL, Poradenské a vydavateľské centrum, Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Bratislava 2021, ISBN 978-80-8127-334-6 (PDF), ISBN 978-80-8127-335-3 (EPUB).

Mgr. Pavol Šveda, PhD., touto učebnicí zúročil svoji intenzívní pedagogickou praxi získanou v jím vyučovaných teoretických i praktických tlumočnických kurzech na oboru překladatelství a tlumočnictví na Katedře anglistiky a amerikanistiky FF UK v Bratislavě, stejně jako své projektové a publikační, zejména didakticky zaměřené výstupy, i bohaté osobní zkušenosti aktivního konferenčního tlumočníka.

Publikace má 113 normostránek a je doplněna řadou obrázků, fotografií a tabulek. Učebnice obsahuje celkem 5 kapitol (kromě Úvodu a Bibliografie), řadu podkapitol a oddílů. Jak sám autor uvádí, jeho text navazuje po více než čtyřiceti letech na první komplexní teorii tlumočení ve slovenštině (A. Keníž, *Úvod do komunikačnej teórie tlmočenia*, 1980). Na tato skripta se pak ve své učebnici odvolává pravidelně. Zaznamenává posuny, kterými prošla práce tlumočníků a její výzkum, a do slovenského prostředí přináší nosné myšlenky vybraných teoretiků tlumočení. Autor se dle vlastních slov snažil při psaní držet zásad praktické uchopitelnosti teoretických konceptů a zprostředkovat tak dnešním studentům požadavky na práci tlumočníka, ale i aktuální témata, kterými tlumočnická komunita žije (včetně např. tlumočení online přes aplikace a platformy, či využití umělé inteligence). Z textu je vidět, že Pavol Šveda současnou mladou generaci zná a ví, jak na ni působit, aby pro ni byla četba odborného textu přitažlivá, čemuž přizpůsobuje i styl a strukturu svého psaní (odstavce Vedeli ste, že… nebo Summa Summarum – stručné shrnutí na konci jednotlivých kapitol, či samotné názvy některých částí 1.5. Prekladateľ a tlmočník: súrodenci, nepriatelia alebo susedia?, anebo využití terminologie z oblasti informačních technologií při popisu práce tlumočníka, fungování jeho mozku a paměti, jakož i konkrétní příklady z tlumočnické praxe atd.). Autor postupuje při psaní jednotlivých kapitol a oddílů logicky, systematicky, někdy však do jisté míry i poněkud zrychleně, a snaží se přitom srozumitelně uvést a charakterizovat základní a podstatná témata či odborné pojmy z oblasti teorie a praxe tlumočení.

V první kapitole Základné pojmy (s. 9–27) autor stručně, avšak výstižně charakterizuje tlumočení jako proces přenosu spontánně komunikované informace z výchozího do cílového jazyka (s. 10). Zde bychom mohli částečně polemizovat, zda skutečně „spontánně“ (s. 11), když zejména v oblasti konferenčního simultánního tlumočení se stále více setkávají tlumočníci s předem připravenými, psanými a čtenými projevy. Na s. 13 a dalších autor pak zcela oprávněně akcentuje význam tlumočení jako kulturní mediace. Dále zde krátce uvádí základní směry vědy o tlumočení (s. 16–17) a pak se již soustředí na definici tlumočníka a podrobněji na klasické základní žánry (druhy/módy) a typy tlumočení a tlumočnických situací (s. 19–27). U tlumočnických módů (s. 21) Šveda představuje jako hybridní formu tlumočení a překladu „tlumočení z listu“, které má dichotomický charakter a je definováno tak, že řečník tento projev v originále nepronáší, ale text projevu obdrží rovnou tlumočník, jenž jej převádí z jazyka výchozího (psaná forma) do jazyka cílového (mluvená forma). Proto je poněkud překvapivá zmínka autora, že se „tlumočení z listu“ používá i při simultánním tlumočení v kabině. Pro tento druh tlumočení se jak v češtině, tak i u dalších slovenských autorů používá především termín „simultánní tlumočení s textem“, stejně jako i v angličtině (simultaneous interpretation with text: např. Pöchhacker 2016, s. 20). Pokud jde o jednotlivé typy tlumočení či tlumočnické situace (s. 19–27), autor zde uvádí odkazy především na současné slovenské autory a nejnovější publikace (např. Štefková 2021 pro komunitní tlumočení, Vargová 2021 pro mediální tlumočení). To je velmi pozitivní přístup, jenž se jako červená niť prolíná celou publikací; autor tím dokazuje, že slovenská translatologická komunita je aktivní a věnuje se aktuálním otázkám z teorie i praxe tlumočení. Na druhou stranu zde (i dále v textu) poněkud postrádáme diachronní pohled na celou předkládanou problematiku, kdy by bylo vhodné rovněž ukázat, že se danými otázkami badatelé – jak slovenští, tak i především zahraniční – zabývají průběžně, dle vývoje a pokroku samotné vědní disciplíny, již téměř od poloviny 20. století. Aby si čtenáři a studenti mohli lépe zasadit celou problematiku do dobového kontextu a udělat si přesnější představu právě o jednotlivých vývojových etapách. Chápeme zároveň, že jak z rozsahových důvodů předkládaného učebního textu, tak i z vytyčených obsahových priorit samotného autora to není vždy možné.

Pavol Šveda si touto první kapitolou vytváří odrazový můstek k následujícím kapitolám, jež se věnují dalším důležitým aspektům z teorie i praxe tlumočení.

Druhá kapitola (s. 28–41): Tlmočenie v procese komunikácie podává studentům širší pohled na jednotlivé komunikační situace, v nichž tlumočení

probíhá, a jejich aktéry, věnuje se procesu komunikace, zmiňuje zde i první tvůrce modelu lidské komunikace (Shannon a Weaver, 1949), uvádí dále teorii relevance s jejími autory Wilsonovou a Sperberem, kteří s touto teorií pro mezilidskou komunikaci přišli již v roce 1986. Autor popisuje první model běžných komunikačních situací, jenž byl následně využit i jako všeobecný model komunikační situace s tlumočením, poté se věnuje zejména dvěma nejznámějším vztahovým komunikačním modelům tlumočení (Keníž 1980, Pöchhacker 2005), kapitola končí – stejně jako všechny následující – krátkým přehledným shrnutím (Summa summarum).

Třetí kapitola Kognitívne aspekty tlumočenia (s. 42–59) vhodně usouvztažňuje procesy, jež se odehrávají v hlavě tlumočníka, s fungováním mozku, s řečovými centry a jejich aktivací při tlumočení. Autor se soustřeďuje na úlohu pracovní paměti, přičemž vychází z klasického a uznávaného modelu A. Baddeleyho a G. Hitche (1974). Dále se zde věnuje kognitivním modelům tlumočení, ke nimž řadí první tlumočnický model anglického psychologa D. Gervera z 60. let 20. století, dále pak asi nejznámější tzv. „Interpretativní model“ (teorie smyslu) D. Seleskovitchové a M. Ledererové z konce 70. let. V této souvislosti je nutno jasně rozlišovat mezi pojmy „význam“ a „smysl“. Studenty by určitě zaujalo přirovnání převodu (překódování) čísel, odborných termínů, jmen, názvů atd. k rozinkám v těstě, kdy sama D. Seleskovitchová takto obrazně vysvětluje specifika jejich přetlumočení, při němž nelze aplikovat deverbalizaci. Dále pak Šveda uvádí Gilův všeobecně známý a mezinárodně uznávaný „Model úsilí“, jenž ve své učebnici analyzuje postupně na třech místech – jednak zde, u kognitivních modelů, pak u modelů konsekutivního tlumočení (s. 64–65) a rovněž u modelů simultánního tlumočení (s. 88). V této souvislosti konstatujeme, že takový postup volí autor zcela záměrně i pro některé další prezentované modely tlumočení (konkrétně komunikační model A. Keníže a svůj vlastní – kontextový model), jež představuje podrobněji u jednotlivých druhů tlumočení. Ve svém výběru modelů nabízí také tzv. „Jednoduchý model“ R. Settona a A. Dawranta (2016) a rovněž zde prezentuje ruského translatologa G. V. Černova (s. 53–54), který již v roce 1978 přichází s modelem pravděpodobnostního prognózování (používaný český překlad ruského originálního termínu), neboli prognózy či anticipace. Šveda v textu odkazuje na jeho publikaci z roku 2004, což je v podstatě anglický překlad původní upravené ruské verze a vychází až posmrtně v nakladatelství John Benjamins Publishing. Podstatný u Černova je zejména jeho víceúrovňový model prognózování. Autor zde opětovně vhodně cituje nejnovější publikaci slovenských kolegů, kteří se také věnují anticipaci, respektive rozvoji anticipačních dovedností (2021 – M. Djovčoš a M. Melicherčíková), a je poněkud škoda, že nezmiňuje například i bratislavskou badatelku Taidu Novákovou – ta již v roce 1991 píše o jednotlivých typech prognózy (exaktní, aproximativní, nulová, negativní) a jejím využití v procesu tlumočení. V závěru kapitoly navrhuje vlastní Kontextuálny model tlmočenia (s. 56–58 a dále viz i kapitoly o konsekutivním a simultánním tlumočení). Jak sám Šveda uvádí, tento model nijak nenahrazuje existující modely, spíše se snaží kombinovat a syntetizovat podstatné prvky vícerých modelů tlumočení a nabízet přesah mezi kognitivními a vztahovými modely tlumočení. Již název modelu napovídá, že staví na znalosti kontextu v širokém slova a že toto všechno by měl tlumočník vědět a znát, když se na tlumočení připravuje.

Čtvrtá kapitola Konzekutívne tlmočenie (s. 60–81) srozumitelně a přehledně vysvětluje čtenářům a studentům, co je konsekutivní tlumočení, kde se především využívá, jaké typy konsekutivního tlumočení se uplatňují v konkrétních situacích, jaká je úloha paměti ale i tlumočnického zápisu při konsekutivním tlumočení, a rovněž píše o třídění a zpracování vyslechnutých informací do tří kategorií, tzv. 3Z: zápis, zapamätanie, zabudnutie a o tom, jak analyzovat výchozí projev. Opět pouze trochu zamrzí, že (s. 70) mezi zmiňovanými autory nezazní i jména „klasiků“ (např. J. F. Rozan, J. Herbert) již z 50. a 60. let minulého století. Velmi oceňujeme oddíl 4.8. Základné princípy tlmočníckeho zápisu (s. 72–79), který představuje hlavní doporučení pro vytváření tlumočnické notace, jejíž formát je stále vnímán ze strany tlumočníků, vyučujících i studentů jako poměrně individuální záležitost, pochopitelně při dodržování jistých zažitých pravidel a zásad, o nichž si v této části studenti udělají jasnou představu (včetně konkrétních ukázek symbolů, logických konektorů a rozložení na stránce bloku či s pomocí moderních technologií – s využitím tabletu místo papírového bloku). Šveda zde pokračuje s představováním některých modelů konsekutivního tlumočení (viz již zmínka výše). Bohužel právě Model úsilí D. Gila je (viz s. 64–65 a dále s. 88 – pro simultánní tlumočení) je poněkud vytržen z historického kontextu a čtenář, který by práce a výzkum Gila neznal, by byl uveden v omyl. Šveda totiž doslova píše: „Jedným z najznámejších modelov je už spomínaný model úsilia, ktorý D. Gile predstavil v roku 2009… a neskôr ho mierne aktualizoval (2020)“. Tento model D. Gile představil již počátkem 80. let (např. články a publikace z let 1985, 1989, 1993 a 1995 = 1. vydání zde zmiňované publikace z roku 2009). Aplikuje tento model jak na konsekutivní a simultánní tlumočení, tak i na tlumočení z listu a simultánní tlumočení s textem. Gile svůj model úsilí aktualizuje na svém webu pravidelně. Naposledy byl aktualizován 1. 4. 2022 – viz prezentace na webu (**https://www.cirin-gile.fr/powerpoint/The-Effort-Models-and-Gravitational--Model-Clarifications-and update.pdf**). Je pochopitelné, že z prostorových důvodů nelze zacházet vždy do podrobností a respektujeme vědomá rozhodnutí autora, přesto nám nedá, abychom nezmínili i drobné nedotažení popisu Gilova Modelu úsilí pro simultánní tlumočení (s. 88). P. Šveda správně popisuje základní tři úsilí plus úsilí koordinace a také hypotézu provazochodce. Je však škoda, že již nepíše o tzv. deficitním řetězci, pomocí něhož Gile vysvětluje, proč tlumočník není schopen kvůli přečerpané kapacitě přetlumočit následný i velmi jednoduchý a banální úsek projevu, který téměř žádné úsilí nevyžaduje.

Tímto jsme plynule přešli k charakteristice páté a poslední kapitoly Simultánne tlmočenie (s. 82–107), kde se opět studenti dočtou o tom, co je simultánní tlumočení, od kdy se simultánní tlumočení používá, a že to byly právě Norimberské procesy (1945–46), kde se poprvé simultánní tlumočení uplatnilo v tak širokém rozsahu (čtyři tlumočnické kabiny: angličtina, francouzština, němčina a ruština, v každé kabině tři tlumočníci a celkem tři týmy, které se v tlumočení střídaly), a po tak dlouhou dobu (téměř jedenáct měsíců). Čtenáři se dozvědí o tom, jaké je využití simultánního tlumočení v dnešní době, jaké jsou typy simultánního tlumočení, včetně distančního simultánního tlumočení (online) RSI, jež si všichni tlumočníci zažili během pandemie covid-19, a dostane se jim i řada praktických příkladů a doporučení od skutečného profesionála. Šveda se zde věnuje paměti a její specifické úloze při simultánním tlumočení, časovému (fázovému) posuvu, tlumočení do cizího aktivního jazyka (tzv. retour) a tlumočení přes pilotáž do mateřštiny či do cizího jazyka (zejména v evropských institucích), rozdělení pozornosti mezi aktivní poslech originálu a vlastní tlumočení, ale i získávání informací a řešení krizových „tlumočnických“

situací. Přichází s přehlednou a obsáhlou tabulkou popisující preventivní a reaktivní strategie, jež tlumočník v průběhu simultánního tlumočení podle potřeby využívá. Kapitolu autor uzavírá zamyšlením nad významem distančního tlumočení do budoucna a technickými změnami, k nimž došlo i ve vybavení kabin (jak reálných, tak virtuálních). Přehled hlavních zásad simultánního tlumočení a Summa summarum (s. 105–107) jsou vhodným, poučným, ale i čtivým závěrem celé této učebnice.

Prof. PhDr. IVANA ČEŇKOVÁ, CSc.
Konferenční tlumočnice akreditovaná pro orgány Evropské unie, na Ústavu translatologie FF UK garantka studijního oboru ruština překladatelství a tlumočnictví, vedoucí Semináře teorie a didaktiky tlumočení, garantka magisterského studijního programu tlumočnictví, koordinátorka modulu Euromasters in Conference Interpreting (EMCI) čestná členka JTP

Babel, časopis Mezinárodní federace překladatelů FIT, roč. 67, č. 5, 2021. ISSN 0521-9744.

V pátém čísle časopisu Babel z roku 2021 je uveřejněno šest odborných studií, tentokrát zaměřených na problematiku překladu a tlumočení v tom nejširším slova smyslu, včetně překladu audiovizuálního. Všechny si je zde stručně projdeme.

V úvodním článku se naši slovenští kolegové Martin Djovčoš z Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici a Pavol Šveda z Univerzity Komenského v Bratislavě věnují situaci na trhu překladu a tlumočení na Slovensku a zajímá je zejména, jak se liší chování různých kategorií překladatelů na základě jejich specializace, ale také jejich odborného vzdělání (literární překladatelé, soudní překladatelé a tlumočníci, překladatelé odborných a technických textů, audiovizuální překladatelé, tlumočníci ve veřejném zájmu a překladatelé na volné noze. Autoři uskutečnili dvě dotazníková šetření, do kterých se zapojilo 550 překladatelů a tlumočníků působících na slovenském trhu. Výsledky do značné míry potvrzují, že na přístup překladatelů a tlumočníků (i v souladu s Touryho definicí normy) a na jejich rozhodovací procesy ve stejných typech profesních situací má vliv řada pravidelně se opakujících faktorů – vzdělání, zkušenosti, věk, odborné zaměření, druh překladu apod.

Druhá stať, jejíž autorkou je Elizaveta Getta, doktorandka z Ústavu translatologie FF UK, popisuje fungování tlumočnických služeb v Tanzánii a konkrétní zkušenosti tlumočníků na volné noze, se kterými vedla autorka individuální osobní rozhovory přímo během svého studijního pobytu v Dar es Salaamu, a to díky podpoře Grantové agentury Univerzity Karlovy. Oficiálními jazyky Tanzánie jsou angličtina a svahilština, přičemž svahilština je vnímána jako důležitá součást národní identity Tanzánie a zároveň jako lingua franca v této zemi. Proto je nutné zajistit, aby v době globalizace oba jazyky fungovaly také rovnocenně i na mezinárodní úrovni, a to právě díky tlumočníkům. Všechny informace jsou zasazeny do širšího kontextu, dočteme se o historických meznících v dějinách samotné Tanzánie, jež ovlivnily i současnou jazykové situaci a interkulturní komunikaci, o vzdělávání, roli, statusu, ale i o pracovních podmínkách zdejších tlumočníků.

Ve třetím příspěvku José Iglesias Urquízar z univerzity v Granadě analyzuje španělský dabing amerického televizního komediálně dramatického seriálu Looking z roku 2014 (v češtině známý pod názvem Hledání), který sleduje příběhy několika gayů – třicátníků žijících v San Francisku a zajímají ho především překladatelská řešení homosexuálního lexika. Obvykle překladatelé přistupují k zmírňování či vynechávání, zde však jsou strategie u španělského dabingu spíše opačné – tzv. upscaling a častá důrazná explicitace. Autor se zamýšlí nad používáním těchto dvou hlavních strategií a také nad tím, do jaké míry vysílají signál o vztahu překladatele či překladatelky k sexualitě a jazyku homosexuálů.

Ve čtvrtém článku autor Jiang Zhejie z Šanghajské námořní univerzity, školy cizích jazyků, přispívá do diskuse o adaptaci, pseudopřekladu a vlastním překladu tím, že srovnává texty, jež pocházejí z Číny z období 3.–5. století a jsou prezentovány jako překlady indických buddhistických súter. Snaží se dokázat, že většinou to nejsou skutečné překlady, nýbrž upravené neúplné a zkrácené původní texty, jež však v té době byly přijímány jako věrné překlady autentických textů pocházejících z Indie. Podrobně rozebírá tento typ tzv. adaptovatelných překladů.

Pátý příspěvek je od Lu Siwen a Lu Sijing z univerzity v Liverpoolu. Autoři se věnují amatérskému překladu titulků (fansubbing) z angličtiny do čínštiny, jenž se v posledních dvaceti letech díky rychlému rozvoji digitálních technologií, sociálním sítím a komunitám (fansubbingové komunity) prosazuje stále více. Autoři zkoumají, jak tito amatérští titulkáři pracují, jaké používají strategie, jazyk a inovativní metody a dospívají k názoru, že jsou schopni produkovat vysoce kvalitní a funkční titulky a že jsou zcela konzistentní, pokud jde o používaná řešení.

V šesté stati s názvem „ All the pieces matter“ (česky Záleží na každé drobnosti) autor Javier Ortiz García z Autonomní univerzity v Madridu píše – velmi prakticky – o problémech, jimž musí čelit překladatel titulků při překladu vulgarismů. Pracuje se třemi vzorky titulků ze tří částí amerického seriálu The Wire (česky Špína Baltimoru), zkoumá použité strategie a navrhuje alternativní překlady oproti oficiálním španělským titulkům, jež lépe a adekvátněji přispívají k vizualizaci vulgarismů, které zaznívají v originální verzi.

I. ČEŇKOVÁ

Jeronýmovy dny 2022

4. a 5. listopadu 2021
K-centrum, Senovážné nám. 23, Praha 1
prezenčně i online

Pořádá Jednota tlumočníků a překladatelů ve spolupráci s Asociací konferenčních tlumočníků ASKOT, Českou komorou tlumočníků znakového jazyka (ČKTZJ), Komorou soudních tlumočníků ČR (KST ČR), Obcí překladatelů (OP), Ústavem translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (ÚTRL FF UK) a Evropskou komisí.

Zde předběžná témata programu, mnohé je ještě v jednání, průběžně aktualizovaný stav najdete na našich stránkách na adrese:
https://www.jtpunion.org/akce/jeronymovy-dny/

- **Překladatelské technologie, překlad z mluveného textu, nástroje pro audiovizi…**
- **Respeaking – titulkování v reálném čase**
- **Profily institucionálního překladatele (EU parlament, Komise, soud, OSN…)**
- **Co nového ve výkonu profese soudního tlumočníka a soudního překladatele**
- **Připravovaná novelizace úhradové vyhlášky**
- **Zkušenosti ze vstupních zkoušek**
- **Prázdná kavárna a mísa koblih – Jirotkův Saturnin v německém překladu Joachima Brusse**
- **Politicky korektní pohádky na dobrou noc**
- **Překládání staroegyptských textů**
- **Tlumočení zpráv v České televizi do českého znakového jazyka**
- **Soutěž JTP o nejlepší diplomovou / bakalářskou práci a prezentace těch vítězných**
- **Posteditace překladu z angličtiny do češtiny**
- **Překlad přes třetí jazyk?**
- **Quo vadis, český dabing?**
- **Na slovíčko s titulkářem / dabingářem**
- **Diskuse redaktorů, dramaturgů a Qcerů titulků**
- **DostAVeníčko (novinky z AVTE, kolektivní vyjednávání, sazby, pracovní podmínky…)**

Účast po oba dva dny zdarma, registrace není nutná.
Změna programu vyhrazena.
Těšíme se na viděnou!

6 TERAPIÍ ZDARMA PRO TLUMOČNÍKY

navazující rozhovory s psychoterapeutem
terapie jsou anonymní a zdarma*
pro tlumočníky a překladatele
volejte kdykoliv v provozní době
v češtině i ukrajinštině
více informací na linkasluchatko.cz

volejte 212 812 540

volající platí pouze běžný poplatek svému telefonnímu operátorovi

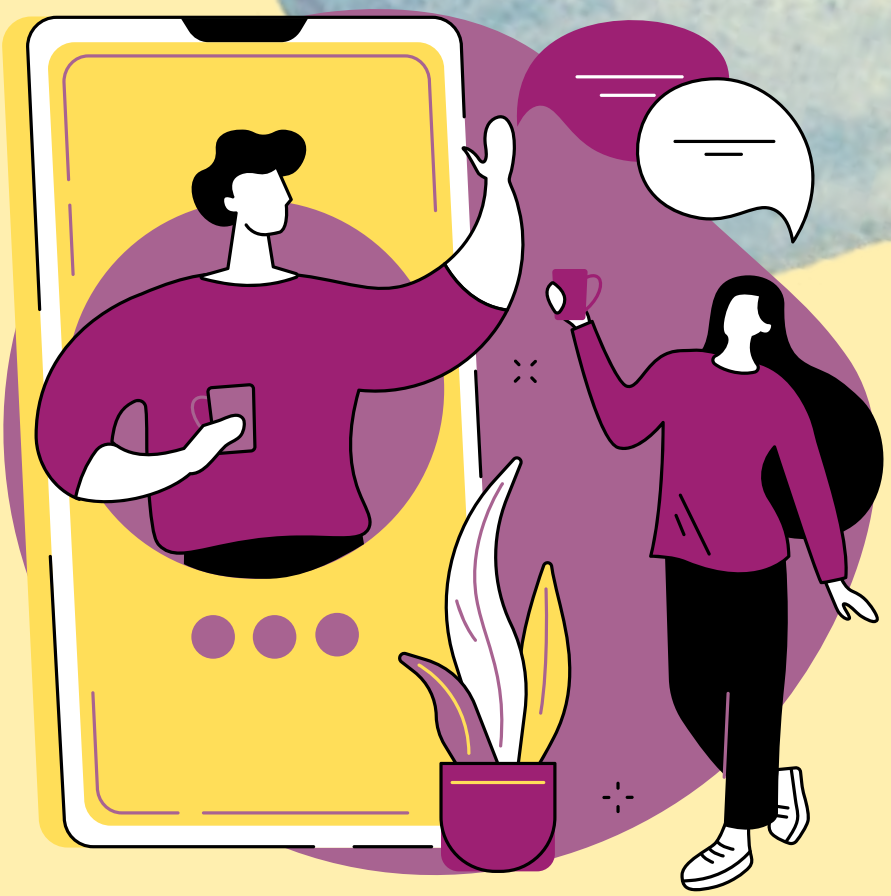

JTP

JTP

Sluchátko
TERAPEUTICKÁ LINKA

Šest psychoterapeutických sezení pro tlumočníky zdarma

Ve všech profesích, jež přicházejí do kontaktu s lidmi, s klienty, je péče o psychiku velmi důležitá. Panuje všeobecný názor, že tlumočník by měl být pouze mostem v komunikaci, zprostředkovatelem, ale oprostit se od emocí úplně nejde, zvlášť když vnější podmínky, či naše vnitřní rozpoložení, nejsou optimální.

Je tedy tlumočení psychicky a emočně náročné? Komerční tlumočníci mluvených jazyků, zvláště těch velkých jako jsou angličtina či němčina, se většinou nepovažují za příslušníky pomáhající profese. V dnešní turbulentní době, kladoucí na naši psychiku velké nároky i bez tlumočení, může být jakékoli tlumočení náročné a může být tím pomyslným posledním kamínkem na vahách, jenž může vyústit i v pocit vyhoření.

JTP, z. s. společně s Odborovým svazem JTP přináší tlumočníkům nabídku až šesti psychoterapeutických sezení zdarma.

Péče o vlastní psychickou pohodu je stejně důležitá jako příprava glosářů před nástupem na tlumočnickou akci!

Psychoterapie probíhá s profesionálními psychoterapeuty po telefonu, můžete se tedy nacházet kdekoli a nemusíte nikam jezdit. Nebojte se řešit s psychoterapeuty i otázky osobního života, vždyť tlumočník není stroj, a aby mohl svou důležitou a potřebnou pomáhající práci vykonávat, nesmí zanedbávat sám sebe. Linka je určena všem, jimž něco trápí na duši.

Linka Sluchátko zaměstnala také několik psychoterapeutů z řad ukrajinských uprchlíků, takže sezení nabízí jak v češtině, tak nově i v ukrajinštině.

Závěrem ještě připomeneme krizovou intervenční telefonní linku pro tlumočníky, která však není určena pro systematickou psychoterapeutickou práci, ale pro jednorázové vyřešení aktuální krizové situace (tel. 227 272 255, další údaje zde níže v letáčku).

Co největší pohodu při tlumočení i v osobním životě přeje za celé výbory JTP a OS JTP

EDITA JIRÁKOVÁ

Krizová linka pomoci pro tlumočníky a překladatele

222 272 225

Provoz linky je 8–22.00 hod., po–ne.

Sebepéče je součástí profesionální činnosti tlumočníka. Vyrovnávání se současnou situací není jednoduché.

Linka je určena těm, kteří:
jsou vystaveni velkému stresu, náročným situacím během tlumočení, vyslechli a sdíleli mnoho těžkých příběhů a jsou se svou bolestí a obavami sami, mají vztek a potřebují lidské sdílení, chtějí sdílet své emoce. Nečekejte, až se zhroutíte. Nechte si pomoci.

Linka je tu pro vás.
Můžete sdílet těžké chvíle.

NÁRODNÍ CENTRUM OŠETŘOVATELSTVÍ NCO + NZO NELÉKAŘSKÝCH ZDRAVOTNICKÝCH OBORŮ

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Novinky Nakladatelství Academia

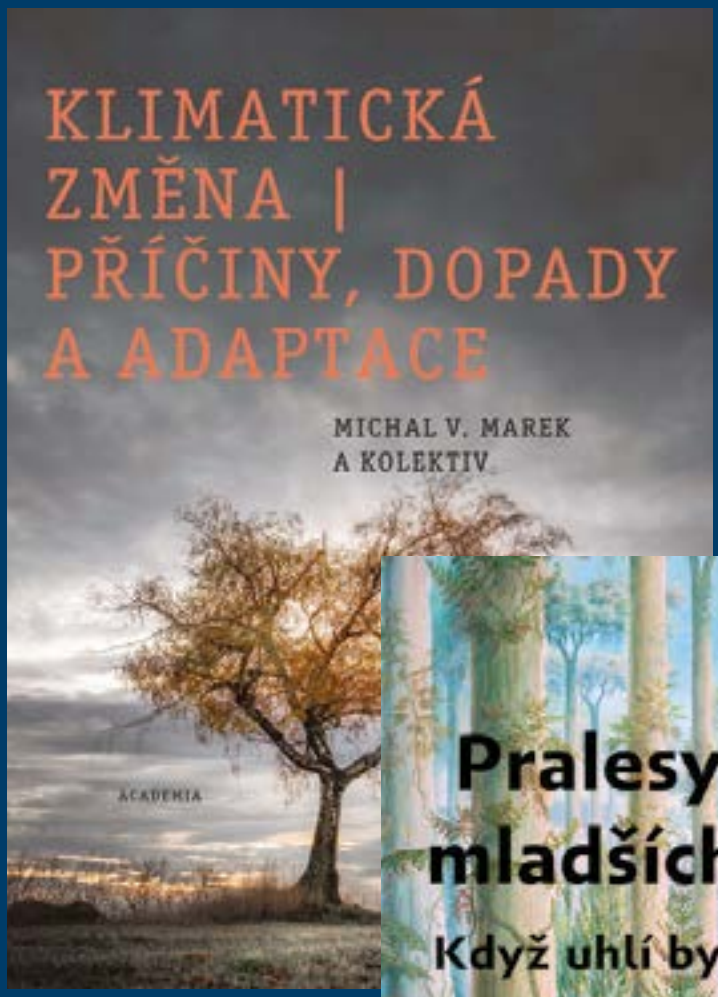

www.academia.cz

ACADEMIA NAKLADATELSTVÍ

Doporučené smluvní podmínky pro tlumočení

1. Základní pojmy

Tlumočení rozlišujeme podle typů situací, prostředí a kontextů a podle toho, jaký druh či mód při něm používáme.

A. Konferenční tlumočení:

Jde o tlumočení v mezinárodním konferenčním kontextu, na mezinárodních bilaterálních či multilaterálních setkáních a jednáních na vysoké úrovni.

Konferenční tlumočení probíhá ve dvou základních tlumočnických módech (druzích), a to jako tlumočení simultánní nebo konsekutivní.

Při **tlumočení simultánním** – nazývá se také současné nebo **kabinové –** hovoří tlumočník zároveň s řečníkem. K tomu potřebuje technické vybavení: kabinu, sluchátka, mikrofon aj. Posluchači jsou rovněž vybaveni sluchátky, případně mikrofony. Na simultánní tlumočení je vždy nutné nasadit dva tlumočníky na jeden jazykový pár, aby se mohli při práci střídat.

Konferenční **tlumočení konsekutivní** – následné, zvané též **vysoká konsekutiva**, se použije v případě, že není možné nebo vhodné použít tlumočnickou kabinu. Tlumočník během vystoupení řečníka aktivně poslouchá, píše si poznámky a tlumočí teprve tehdy, když řečník dokončí určitý úsek své řeči. V případě konferenčního tlumočení konsekutivního jsou rovněž potřeba dva tlumočníci, zvláště pak v případě celodenního nasazení.

B. Doprovodné tlumočení neboli liaison:

Jde o tlumočení používané v menším kruhu osob, například při obchodních jednáních či v méně formálních kontextech. V případě **konsekutivního tlumočení** se tlumočí po kratších úsecích. Lze tlumočit i bez zápisu, většinou obousměrně, někdy se uplatní **tlumočení z listu.** Použít se může případně i šušotáž, tedy simultánní tlumočení bez techniky – šeptem, maximálně pro 2 účastníky, nebo s přenosným šeptacím zařízením pro větší počet účastníků. Posluchači i tlumočník jsou pak vybaveni sluchátky, řečník a tlumočník mají k dispozici mikrofon.

C. Tlumočení soudní:

Jde o tlumočení v situacích, kde zákon vyžaduje nasazení jmenovaného soudního tlumočníka (např. u státního zástupce, na policii, u soudu). Ten používá zejména konsekutivní tlumočení nebo šušotáž.

D. Tlumočení komunitní:

Jde o tlumočení v různorodých společenských kontextech zejména pak na úřadech, policii (není-li vyžadováno soudní tlumočení), v sociálních a zdravotnických zařízeních, ve vzdělávacích institucích apod. Komunitní tlumočení se vyznačuje interakcí mezi jedincem vystupujícím jako soukromá osoba a zástupcem (většinou veřejných) institucí a probíhá v rámci jedné sociální struktury, přestože účastníci komunikace mají odlišné jazykové a kulturní zázemí. Komunitní tlumočení převážně formou obousměrného, bilaterálního konsekutivního tlumočení, po kratších logických úsecích, zvláštní důraz je kladen na kulturně sociální aspekty komunikace.

Všechny výše uvedené typy tlumočení mohou probíhat i prostřednictvím technologií pro dálkový přenos (tlumočení na dálku neboli remote interpreting), přes platformy či formou videokonferencí.

2. Před každou tlumočnickou akcí uzavře objednavatel s tlumočníkem smlouvu. Ta může být písemná, a to i neformalizovaná, tedy uzavřená na základě elektronické nebo ústní komunikace. Zejména v případě neformalizovaných a ústních smluv je nutné dbát na jasnou a srozumitelnou formulaci smluvních podmínek.

3. Činnost vykonávaná tlumočníkem je ve smlouvě vyčerpávajícím způsobem popsána. Nad rámec smlouvy není objednavatel oprávněn požadovat od tlumočníka jinou činnost (písemný překlad, zápis z jednání, průvodcovské, organizační služby, společenské akce apod.), pokud se s tlumočníkem nedohodl jinak.

4. Všechny informace, které tlumočník získal během nebo v souvislosti s tlumočnickým výkonem a nejsou prokazatelně veřejné povahy, se považují za přísně důvěrné.

5. Svoji práci vykonává podle nejlepšího vědomí a svědomí.

6. Nebylo-li ujednáno jinak, má tlumočník právo odmítnout pracovat v prostředí nepřijatelném z fyzických, psychických, zdravotních nebo morálně-etických důvodů, v podmínkách nedůstojných nebo technicky nevhodných pro výkon profese.

7. Odstoupení od smlouvy

   7.1. Odřekne-li objednavatel činnost tlumočníka pro dobu dohodnutou ve smlouvě a za podmínek v ní uvedených, náleží tlumočníkovi dohodnutý honorář a dále všechny prokazatelně vzniklé náklady. Pokud objednavatel odstoupí od smlouvy v době tří pracovních dnů před začátkem akce nebo v době kratší, doporučuje se stornovací poplatek 50 % dohodnutého honoráře u jednodenní akce a 100 % dohodnutého honoráře za první den u vícedenní akce. Pokud objednavatel zruší akci v den jejího konání, uhradí honorář v plné výši.

   7.2. Tlumočník neodstoupí od smlouvy z jiných než zákonných důvodů (potvrzení lékaře o nemoci, vis major), pokud se předem s objednavatelem nedomluvil jinak. Po dohodě s objednavatelem za sebe může zajistit adekvátní náhradu.

8. Ubytování a stravování tlumočníka

   8.1. Ubytování tlumočníka hradí objednavatel a to v jednolůžkovém pokoji s příslušenstvím.

   8.2. Objednavatel zajistí stravování tlumočníka nebo mu umožní dostatečnou přestávku na stravování a uhradí odpovídající diety.

9. Pracovním dnem se rozumí 8 hodin včetně přestávek. Půlden znamená 4 hodiny včetně přestávek. Tlumočník pracuje vždy půlden nebo celý den, stanovení pracovní doby dle hodin je přípustné jen ve zcela výjimečných případech.
   Jestliže program počítá s prodlouženou pracovní dobou, případně se jedná o konferenci s výrazně vyšší náročností (vysoce technicky náročná konference, rychle čtené projevy, nemožnost dostatečné přípravy apod.), je nutné posílit tým alespoň o jednoho tlumočníka v každém jazykovém páru. Tlumočníci mají nárok na úhradu přesčasových hodin za každou započatou hodinu práce.

10. Pro kabinové tlumočení musí být zajištěny podmínky uvedené v bodech 10.1 až 10.4. V opačném případě je tlumočník pro překážku v práci osvobozen od pracovního závazku. Závazky objednavatele přitom zůstávají zachovány.
    Pracovní podmínky tlumočníka:

    10.1. Přímý výhled do zasedacího sálu, na řečníka i předsednictvo, na promítací plátno a další audiovizuální pomůcky, případně zajištění dostatečně velkých monitorů zobrazujících výše uvedené.

    10.2. Nerušená kvalita zvuku – jakýkoliv šum, echo, prolínání, výpadky apod. jsou nepřípustné. To se týká i veškerého tlumočení prostřednictvím technologií pro dálkový přenos.

    10.3. Prostor umožňující práci dvou až tří tlumočníků v jedné kabině dle normy ČSN ISO 2603 730503 (Kabiny pro simultánní tlumočení – Obecné charakteristiky a vybavení).

    10.4. Prostor, kde pracují tlumočníci, musí mít zajištěno kvalitní větrání (dle téže normy ISO výměna vzduchu sedmkrát za hodinu) a zvukovou izolaci od okolního prostoru.

    10.5. Objednavatel zajistí tlumočníkům do kabin pitnou vodu.

11. Trvalý záznam výkonu tlumočníka.
    Výsledek duševní činnosti tlumočníka je vyjádřen mluveným slovem, je určen výhradně k okamžitému poslechu a nevyplývá z něj pro tlumočníka právní odpovědnost. Jeho zvukový záznam bez předchozího smluvního souhlasu je nepřípustný. K jakémukoliv užití a šíření nahrávky výkonu tlumočníka je třeba zásadně jeho svolení. Duševní vlastnictví tlumočníka zůstává zachováno. Objednavatel nese plnou odpovědnost za pořizování nepovolených záznamů třetími osobami. Tlumočník má nárok požadovat odměnu za nahrávání svého tlumočnického výkonu.
    Objednavatel zašle tlumočníkovi nejpozději 3 dny před zahájením akce plné znění všech dostupných podkladových materiálů (program, protokol

z předešlého jednání, referáty, písemné příspěvky, seznam řečníků) a to ve všech jazycích, v nichž bude tlumočník pracovat, případně mu sdělí, kde jsou tyto informace zveřejněny na internetu.

11.1. Neobdrží-li tlumočník předem kopie všech textů, jež budou na jednání čteny, a nebude-li mít možnost ponechat si je do konce jednání, případně pokud neobdrží včas podkladové materiály pro přípravu, bere objednavatel na vědomí, že kvalita tlumočnického výkonu bude odpovídat těmto omezením.

11.2. Při tlumočení filmů, videozáznamů apod. je možný simultánní převod komentáře do jiného jazyka pouze za předpokladu, že se s ním může tlumočník předem seznámit, nebo prostudovat komentářovou listinu před konferencí, číst ji během promítání, a je-li zvuk přiváděn ze zesilovače projektoru kabelem do simultánního zařízení.

12. Objednavatel sdělí tlumočníkovi doplňující podrobnosti o jednání a jméno zástupce organizátora, na něhož se má obracet.

13. Objednavatel dopraví tlumočníka na místo výkonu činnosti co nejrychleji. Jestliže se tlumočník dopravuje na vlastní náklady, objednavatel mu cestu uhradí. Při letu do zahraničí má tlumočník nárok na letenku, nelze-li použít leteckého spojení, vzniká nárok na cestu vlakem v I. třídě. Po předchozí dohodě může tlumočník výjimečně souhlasit i s jiným řešením.

14. Čas strávený na cestě a prostoje se započítávají do pracovního nasazení. Během vícedenní pracovní cesty, ve dny kdy tlumočník dle programu netlumočí, se doporučuje honorář ve výši 50 % dohodnuté sazby.

Doporučené smluvní podmínky pro překlady, korektury, revize a posteditaci

1. Definice

1.1 „**Překladem**“ se pro účely tohoto dokumentu rozumí převod písemného textu a jeho následná kontrola stejným překladatelem. Revize a korektury druhým překladatelem nebo revizním pracovníkem se účtují zvlášť.

1.2 „**Revizí**“ se rozumí kontrola překladu vypracovaného jiným překladatelem, s přihlédnutím k výchozímu textu. Objednavatel poskytne reviznímu pracovníkovi výchozí text. Pokud překlad vyžaduje revizi ve formě podstatně přepracovaného textu, doporučuje se použít hodinovou sazbu.

1.3 „**Korekturou**“ se rozumí jazykové opravy (pravopisu, překlepů aj.) textu překladu vypracovaného jiným překladatelem bez přihlédnutí k výchozímu textu.

1.4 „**Editace**“ (redakční úprava) přeloženého textu obsahuje rozsáhlejší změny, úpravu celých vět, úpravu textu na stanovenou délku, opravu a sjednocování terminologie apod. Je možné používat hodinovou sazbu.

1.5 „**Posteditací**“ (redigováním) automaticky přeloženého textu se rozumí kontrola a úprava výstupu ze strojového překladače, a to (v souladu s normou ISO 17100) ve specificky k tomu určeném programu/prostředí, tedy mimo nástroj CAT.

2. Základní ustanovení

Překladatel / korektor / revizní pracovník musí považovat všechny informace obdržené od zadavatele a takto označené za přísně důvěrné. U terminologicky náročných zakázek poskytne zákazník překladateli kontakt na konzultanta odborné terminologie.

Organizace FIT (Fédération internationale des traducteurs / Mezinárodní federace překladatelů), jejímž je JTP členem, vydala standardy, které jsou dostupné (v EN/FR) zde: https://www.fit-ift.org/translators-charter/.

2.1 Všeobecné podmínky

2.1.2 Není-li dohodnuto jinak, základem pro stanovení ceny za překladatelský výkon je normostrana (NS) cílového textu, tj. 1500 znaků bez mezer nebo 1800 znaků s mezerami. Účtuje se minimálně 1 NS. Překladatel a objednavatel se mohou domluvit také na jiném způsobu výpočtu, např. za NS výchozího textu, za řádku (55 znaků s mezerami), za slovo výchozího nebo cílového textu.

2.1.3 U překladů jazyků se znakovým písmem se vychází z rozsahu textu, který je v hláskovém písmu (např. čeština).

2.1.4 Běžný časový rámec pro vypracování překladu je 6 NS překladu za jeden pracovní den. Den převzetí výchozího textu od objednavatele a den odevzdání překladu objednavateli se do tohoto limitu nepočítají.

2.2 Formát

2.2.1 Běžná cena za překladatelský výkon se použije v případě, že výchozím textem je běžný, dobře srozumitelný, čitelný text v editovatelném souboru a že je požadován překlad ve standardním formátu a v běžném časovém limitu.

2.2.2 U překladů v obtížně upravovatelných souborech (např. pdf, formátech aplikací MS PowerPoint, MS Excel a v aplikacích DTP) lze použít hodinovou sazbu za každou započatou hodinu práce.

2.2.3 U posteditace (redigování) strojového překladu (zkr. z angličtiny – PEMT) je rovněž vhodné použít hodinovou sazbu. Před přijetím zakázky se doporučuje seznámit se s kvalitou výstupu ze strojového překladače.

2.3 Zvláštní případy

2.3.1 Při použití nástrojů počítačem podporovaného překladu (nástroje CAT) se doporučuje předem si dohodnout způsob výpočtů objemu překladu (např. údaj z textového editoru, či nástroje CAT). V případě použití analýzy CAT pro stanovení cenové kalkulace nemusí být částečná shoda (fuzzy match) ani úplná shoda (perfect / exact match) důvodem ke snižování sazby.

2.3.2 Sestaví-li překladatel překladatelský tým, stává se vedoucím týmu. Za to mu náleží odměna za organizační práci. Není-li odměněn zadavatelem samostatně, může požadovat od kolegů až 10 % z jejich odměny.

2.3.3 Překladatelský výkon na pracovišti u zadavatele se zpravidla účtuje hodinovou sazbou. Zadavatel zajistí vhodné pracovní podmínky a technické vybavení.

4. Správa terminologie / tvorba glosářů

4.1 Vytváření terminologického glosáře se účtuje hodinovou sazbou.

5. Obchodní podmínky

5.1 Příplatky a slevy pro překlady, revize, korektury a editaci.

5.1.1. Překlady, revize, korektury a editace se odměňují podle míry námahy, znalostí, důvtipu a pomůcek, kterých je zapotřebí k jejich vypracování. Úpravu sazby v případě dlouhodobé spolupráce nebo náročnějšího výkonu se doporučuje stanovit jako procentuální část ze základní sazby. Náročnější výkon pak ovlivňují především následující hlediska:

- úzce specializovaný obsah,
- špatně čitelný výchozí text (např. malé písmo, slabý nebo neostrý tisk, rukou psaný nebo opravovaný text, chybně nebo nekvalitně oskenovaný text, defektní formulace výchozího textu z hlediska gramatiky, stylistiky nebo smyslu),
- text předaný na papíře či v needitovatelném souboru,
- složité formátování, které vyžaduje zvláštní úpravu (např. seznamy, tabulky),
- citlivá stylistická úprava (hlavně u projevů a jiných textů určených k veřejnému přednesu),
- nastudování závazné terminologie a dodržování specifických procesních, stylistických či typografických požadavků, pokynů či příruček požadované zadavatelem,
- reklamní texty,
- odevzdání překladové paměti (TM),
- expresní překlad (víc než 6 NS/den, popřípadě krátká lhůta dodání),
- překlad o víkendu, ve svátky,
- ze zvukového a video záznamu,
- překlad powerpointových prezentací.

5.2 Zálohy a dílčí fakturace, platební podmínky

5.2.1. U velké zakázky nebo u neznámého zákazníka je překladatel oprávněn požadovat před dodáním překladu zálohu, či u dlouhodobě probíhajících překladů sjednat postupnou fakturaci dílčích částí překladu. Pokud je zákazník v prodlení s úhradou zálohy nebo faktur za dílčí dodávky o více než 10 dnů, je překladatel oprávněn pozastavit dodávku překladů nebo jejich dalších částí až do úplného vyrovnání splatných závazků.

5.2.2. Je-li zákazníkem agentura (anebo jiný zprostředkovatel), překladatel má právo na úhradu honoráře bez ohledu na to, zda koncový zákazník agentuře zaplatil.

5.3 Odřekne-li objednavatel činnost překladatele pro dobu dohodnutou ve smlouvě a za podmínek v ní uvedených, musí uhradit překladateli dohodnutý honorář za již prokazatelně přeloženou část překladu a dále všechny prokazatelně vzniklé náklady.

Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka

NEČTU! POSLOUCHÁM

Pojďme společně objevovat historii i současnost poslouchání a nahrávání četby! Nahlédneme do studia, kde audioknihy pod vedením zkušených režisérů vznikají, a dozvíme se, co o knihách k poslechu říkají herci, kteří je načítají, či samotní autoři děl. Ať už vás vábí profesionální zájem nebo jen zvědavost, přijměte pozvání do báječného světa audioknih. Kromě svižných kapitol a přehledně vysvětlených termínů vás čekají také půvabné komiksy od talentované kreslířky Kačky Illnerové.

Brož., 192 stran, barevné ilustrace, 16,4 x 19,5 cm

Tahle kniha je zbraň!

Jasmína Houdek, Pavel Houdek

MODERNÍ SEBEOBRANA

Tato kniha vás naučí poznat své hranice i to, jak si je hájit. Jak použít svůj hlas jako zbraň. Naučí vás ozvat se v práci, když má na vás šéf na poradě sexistický vtip. Ve škole, když vás spolužák plácne po zadku. Na ulici, když jste terčem vulgárního pokřikování. Naučí vás, jak předcházet napadení. Jak poznat, že si vás vybírá útočník. Jak jednat s člověkem, který vás ohrožuje, a také jak zpacifikovat útočníka a ubránit se hrubému násilí.

Váz., 248 stran, 12,5 x 20 cm

listen

www.luxor.cz

Rozumíme si? aneb historicky první kulaté stoly překladatelů s nakladateli

Předsedkyně Překladatelů Severu Kateřina Krištůfková a zástupkyně ředitele nakladatelství Euromedia Group Petra Diestlerová

„Protože věříme, že upřímný a otevřený dialog je základem jakékoli funkční spolupráce, rádi bychom s Vámi probrali, co Vás i nás na spolupráci překladatelů s nakladateli těší a na čem lze stavět, a kde jsou naopak určité rezervy, co by se dalo zlepšit. Domníváme se, že jak pro Vás nakladatele, tak pro nás překladatele bude cenné vyjasnit si vzájemná očekávání a potřeby, stejně jako prodiskutovat aktuální slabiny a neshody a otevřít debatu k otázkám, které Vás i nás trápí. Tím bude cesta k našemu společnému cíli, tedy vydávání kvalitně zpracovaných překladových titulů, o poznání snazší. (…)“

(z pozvánky na první kulatý stůl)

V první polovině roku 2022 se z iniciativy Překladatelů Severu uskutečnila dvě setkání zástupců českých nakladatelství a překladatelských oborových organizací, jejichž cílem bylo poskytnout prostor pro otevřený dialog o aktuálních podmínkách spolupráce překladatelů a nakladatelů.

Jednalo se o první setkání v tomto formátu, a tedy svým způsobem o experiment. Tím příjemněji organizátory překvapilo, že většina oslovených nakladatelů projevila o diskusi zájem a někteří kvůli ní vážili cestu do Prahy i z jiných měst. U kulatých stolů se tak setkali manažeři největších nakladatelských domů (Grada, Euromedia, Albatros) i ředitelé či redaktoři středních a menších nakladatelství (Volvox Globator, Práh, Portál, Paseka, Host, Garamond, Argo), ta nejmenší pak reprezentovala zástupkyně platformy Knihex. Jejich rokování se zástupci Překladatelů Severu, Obce překladatelů a Jednoty tlumočníků a překladatelů řídili dva moderátoři: překladatel Michal Švec a nakladatelská redaktorka Hana Zahradníková.

Co pálí překladatele

Překladatelé i nakladatelé měli možnost předem navrhnout témata do diskuse. Překladatelé ji otevřeli méně kontroverzním tématem, a sice požadavkem na větší **viditelnost překladatelů**: čtenář by si měl být vědom, že česká slova, která čte, ve skutečnosti nenapsal jeho oblíbený zahraniční spisovatel. V současné praxi se – i kvůli nedostatečné osvětě v tomto směru – mnohdy jméno překladatele neuvádí ani tam, kde to vyžaduje autorský zákon. Přítomní nakladatelé většinou připouštěli, že současná situace není ideální a mělo by dojít k nápravě. Vyzvali jednotlivé překladatele i profesní organizace, aby důsledně upozorňovali na konkrétní opomenutí: v tomto ohledu je potřeba zlepšit informovanost mezi všemi účastníky knižního provozu.

Dalším diskutovaným bodem byla **práce překladatele nad rámec samotného překladu**: psaní doprovodných textů či například účast na akcích propagujících knihu – v poslední době se objevují nakladatelské smlouvy, které překladatele k propagaci knih zavazují. Část nakladatelů podobné „vícepráce“ finančně odměňuje, jiní ne, protože je považují za příležitost k sebeprezentaci překladatelů, popřípadě za samozřejmou výpomoc. Tyto

zdánlivé drobnosti však mohou být časově značně náročné, a odměna je tedy na místě, s čímž souhlasila většina přítomných. Stejně tak se většina přiklonila k názoru, že účast na propagačních akcích by neměla být pro překladatele povinná a měla by vycházet z domluvy mezi oběma stranami.

Dohodli jsme se, že se nedohodneme

Významnou kapitolou z hlediska překladatelských organizací byl návrh na vytvoření **vzorové licenční smlouvy nakladatelské** či alespoň vyjednání určitých rámcových podmínek, z nichž by mohly do budoucna vycházet smlouvy mezi překladateli a nakladateli. Takovýto dokument by vznikl na základě jednání překladatelů a nakladatelů o tom, jaká smluvní ujednání lze považovat za přijatelný standard. V současnosti se smlouvy jednotlivých nakladatelství velice liší, často jsou psány zbytečně složitým jazykem, překladatelé se v nich těžko orientují a vyjednávání bývá složité a pro obě strany časově náročné.

Překladatelské organizace vycházely z předpokladu, že vzorová smlouva by mohla přinést výhody překladatelům i nakladatelům – bylo by jasně řečeno, co je „fér“, překladatelé by stále dokola nepřipomínkovali odstavce, s nimiž nesouhlasí nebo kterým nerozumí, a jednání by se urychlilo. Ukázalo se nicméně, že představy o podmínkách spolupráce, a to i mezi jednotlivými nakladateli, jsou natolik rozdílné, že o podobný jednotný model v této chvíli spíše není zájem. Nezbývá tedy než snažit se nadále o větší osvětu mezi překladateli, aby se orientovali ve složitých smluvních formulacích, a doufat v nalezení konsenzu v budoucnu.

Do Vánoc. Ale do kterých?

Diskuse se opakovaně stáčela k problému, který je očividně palčivější, než vesměs překladatelé tuší. Zdá se, že **odevzdávání překladů se zpožděním** u nás není výjimkou, ale takřka pravidlem. Pro nakladatele to znamená nejen praktické obtíže s navazujícími fázemi přípravy knihy, ale také finanční ztráty: čím víc se protahuje vydání knihy, tím kratší doba zbývá na její prodej, protože zahraniční licence obvykle omezuje prodej knihy pouze na několik málo let. Nemluvě o tom, když se kniha například nestihne vydat na vánoční trh nebo nesplní grantové podmínky.

Nakladatelé projevují až překvapivé pochopení pro někdy i mnohaměsíční zpoždění překladatelů – neuplatňují pokuty, snad i s ohledem na to, že honoráře jsou beztak velice nízké. Tím pádem si však překladatelé dostatečně neuvědomují všechny souvislosti. Z diskuse vyplynula potřeba větší osvěty v tomto směru a důraznějšího tlaku na překladatele.

Podíl na úspěchu knihy

Častým tématem jednání mezi nakladateli a překladateli je **časové a množstevní omezení udělené licence.** Překladatelské organizace odmítají takzvané neomezené licence ve smlouvách. Omezení licence vede k tomu, že pokud má přeložená kniha úspěch – tj. nakladatel má zájem prodat vyšší počet výtisků, než bylo původně sjednáno, nebo prodávat knihu po delší období – překladateli se dodatečně alespoň trochu vykompenzuje relativně nízký jednorázový honorář za pořízení překladu. Překladatel tedy může mít ve smlouvě například udělení licence na 5000 výtisků a 7 let; pokud chce nakladatel prodat více kusů, koupí si za další honorář další licenci – a stále se mu to vyplatí, protože kniha vydělává. Jako řešení se nabízí i podílová odměna, kdy se od určitého počtu výtisků překladateli vyplácejí procenta z prodeje. Někteří nakladatelé nicméně považují tuto variantu za velice administrativně náročnou nebo technicky těžko proveditelnou a dávají přednost jednorázovým odměnám za rozšíření licence (popřípadě jsou obecně proti omezením licencí). Otázka je, zda by překladatelé neměli na větším rozšíření podílových odměn nad určitý počet vydaných výtisků trvat, ostatně tím směrem míří i chystaná novela autorského zákona.

Způsoby užití díla

Překladatelé v posledních letech sledují, jak ve smlouvách přibývá způsobů užití díla, na něž udělují licenci: běžně už se ve výčtech objevují nejen tištěné knihy a e-knihy, ale i audioknihy, v některých případech také „všechna užití díla“, případně „dosud neexistující technologie“. Překladatelské organizace toto z řady důvodů považují za problematické. Chápou potřebu držet krok s novými technologiemi a snahu o zjednodušení administrativy na straně nakladatelství, ale pro překladatele samotné to často znamená nemožnost podílet se na dalším použití vlastní práce (což může být ke škodě výsledku – například když se překladatel nedozví, že z jeho překladu vzniká divadelní adaptace, a ta pak kvůli neznalosti kontextu obsahuje chyby, čemuž by se mohlo snadno předejít konzultací; u audioknih hrozí špatná výslovnost cizích jmen apod.), zároveň tím někdy v závislosti na dalších ustanoveních smlouvy překladatelé přicházejí o honoráře.

Z živé diskuse k této otázce stojí za vypíchnutí argument nakladatelů týkající se audioknih, že když investují do redakčního zpracování a marketingově podporují tištěnou knihu, podílejí se tím zároveň i na úspěchu audioknihy. Proto si její vznik chtějí ošetřit a také z něho něco mít. Nakladatelství, která sama vydávají audioknihy ve svých audiodivizích, samozřejmě chtějí držet licenci u sebe. Někteří překladatelé však mají zkušenost, že samostatné vyjednávání o audioknihách je pro ně výhodnější. O těchto otázkách bude třeba dále diskutovat a překladatelé musejí zvažovat konkrétní podmínky u konkrétních titulů. Problematická je každopádně formulace „překladatel uděluje licenci na všechny způsoby užití díla“, aniž tomu odpovídá výše jednorázového honoráře nebo smluvně stanovených odměn za jednotlivé způsoby užití.

Kdo si na honorář počká…

Jako jeden z nejzásadnějších problémů ve své praxi překladatelé uváděli termíny vyplácení honorářů. Není výjimkou, že překladatel dostane celý honorář nebo jeho část až po vydání knihy, někdy třeba rok po odevzdání práce, přičemž termín vydání titulu nemůže nijak ovlivnit. V této otázce mnozí nakladatelé projevili ochotu vyjednávat či zavedenou praxi změnit, ostatně řada z nich se už dříve rozhodla nabízet překladatelům vstřícnější podmínky. Varianty a argumenty jsou různé, i o tomto tématu bude třeba dál mluvit. Překladatelské organizace jsou toho názoru, že překladatel by měl obdržet honorář nejpozději po přijetí překladu nakladatelstvím, u rozsáhlejších projektů jsou pak na místě i zálohy.

Začátek tradice?

Český knižní trh je nesmírně rozmanitý (a buďme za to rádi!), proto byla i výměna zkušeností jeho hráčů pestrá a podnětná a přinesla i některé konkrétní změny k lepšímu. Ačkoli se shodu nepodařilo najít vždy, debata se nesla v přátelském duchu a atmosféře – pomohli tomu dobře připravení moderátoři i vědomí toho, že nás pojí společný zájem: přinášet čtenářům kvalitní knihy. Děkujeme všem účastníkům, že si udělali čas, věříme, že se z těchto setkání stane tradice a budeme si rozumět stále lépe.

Kulatý stůl se konal v rámci projektu Posilování kapacit oborových organizací českých literárních překladatelů a jejich členů, který je realizován v rámci programu Kultura spolufinancovaném z Fondů EHP 2014–2021.

Převzato ze serveru **https://prekladateleseveru.cz/**. Otiskujeme s laskavým svolením autorky Marie Voslářové a přátel z organizace Překladatelé Severu.

Překladatelé Severu

Římské setkání AVTE

Ve dnech 19. a 20. května proběhla v Římě valná hromada organizace Audiovisual Translators Europe (AVTE). JTP jako jednu z členských organizací zastupoval její člen Miroslav Pošta.

Hned na začátku výročního zasedání byla přijata dvě nová společenství, irské sdružení ITIA a turecká organizace Çevirmenler Meslek Birliği (Çevbir). AVTE tak teď tvoří 22 organizací z 20 zemí a plánuje se další rozšiřování. Zasedání se zúčastnil i zástupce nedávno založené organizace Panavat, jež je registrovaná v Mexiku, ale má ambici sdružovat překladatele z celého amerického kontinentu.

Zástupci jednotlivých zemí informovali kolegy o nejnovějším dění. Opět se ukázalo, že prakticky všechny audiovizuální překladatele v celé Evropě trápí stejné problémy – především sazby, autorská práva, někteří problémoví zadavatelé (opakovaně se objevuje především název agentury Iyuno-SDI). Zazněly však i pozitivní zkušenosti. Povzbudivé je například to, že v některých zemích došlo v poslední době ke zvýšení sazeb. Obecně se také ukazuje, že se vyplácí aktivita na sociálních sítích (především na Twitteru) a v médiích. Má také smysl setkávat se se studenty překladatelských oborů, účastnit se konferencí a hovořit tam se zástupci korporací anebo uzavírat s agenturami kolektivní či rámcové smlouvy. Zazněla také výzva, aby profesní sdružení otevřela náruč překladatelům počítačových her.

Velmi inspirativní je zkušenost několika organizací, jež udělují cenu za nejlepší titulky a dabing (např. ve Španělsku, Francii a Slovinsku). Zaujal inovativní přístup k zajišťování titulkářských služeb jedné televizi: titulkáři založili družstvo a o rozdělování práce a administrativu se starají sami, s televizí tedy pracují bez prostředníka.

Protože se v minulosti osvědčila práce na konkrétním vymezeném tématu v pracovní skupině (pracovní skupina pro strojový překlad vypracovala Manifest o strojovém překladu), delegáti v Římě se domluvili, že vytvoří několik dalších pracovních skupin, například pro přístupnost (kam spadají především titulky pro neslyšící) nebo lokalizaci videoher.

Díky členství v AVTE má JTP přehled o dění v oblasti audiovizuálního překladu a může se zapojovat do společných evropských aktivit. To má stále větší smysl, protože při komunikaci s institucemi a velkými zadavateli může být nejen jednotlivec, ale i národní profesní organizace pod jejich rozlišovací schopností.

MIROSLAV POŠTA
překladatel, pedagog a nakladatel
vedoucí skupiny audiovizuálního překladu JTP

Překladatelské ceny 2021–2022

Překladatelská soutěž Jiřího Levého 2021/22

Soutěž pořádá Obec překladatelů pro začínající překladatele (věkový limit 35 let). Jejím smyslem je podpořit rozvoj českého literárního překladatelství, objevit nové talenty a otevřít jim publikační možnosti.

PRÓZA

1. cena
Vendula Pazderová (Alejandro Zambra: Poeta chileno) – španělština

2. cena
Michaela Kozumplíková (Anne F. Garréta: Dans l'béton) – francouzština

3. cena
Anna Štětková (Chloé Delaume: Le Coeur synthétique) – francouzština
Klára Našincová (Bogdan Suceavă: Čas Nibelungů, Povážlivé sklony) – rumunština

Čestné uznání získaly:
Kateřina Jagošová (Johanna Sinisalo: Fast Chuck) – finština
Gabriela Lisníková (Samanta Schweblin: Siete casas vacías) – španělština
Iveta Lužná (Thore Hansen: Ten, co toužil po hvězdách) – norština
Eva Heczková Kůsová (Ilona Hartmann: Land in Sicht) – němčina

POEZIE

Čestné uznání získal **Jakub Marx** (Jim Morrison: Lords) – angličtina

Anticena Skřipec

Na červnovém knižním veletrhu Svět knihy byly vyhlášeny výsledky tradiční Anticeny Skřipec. Odborná porota ve složení Anežka Dudková, Viktor Janiš a Anna Štádlerová posoudila doporučení a návrhy, které byly Obci překladatelů zaslány, a rozhodla se udělit překladatelskou Anticenu Skřipec za rok 2021 **Runce Žaludové** za překlad románu Johna Boyna Skrytá zuřivost srdce, jejž vydalo v roce 2019 nakladatelství Slovart a který redigovala **Michaela Šmejkalová**. Porota při tom přihlédla k rovněž nepovedenému překladu románu Tisíc dokonalých tónů.

Tiskovou zprávu a posudky na hodnocené knihy najdete na webu OP.

Zlatá stuha 2022

Vyhlašovatelem Výroční ceny Zlatá stuha je Česká sekce IBBY – Společnost přátel knihy pro mládež. Kompletní výsledky najdete na webu Zlaté stuhy. V překladových kategoriích zvítězily tyto knihy:

Literatura faktu pro děti a mládež
Daniel a Alexandra Miźielinských: Můžu ochutnat? Lahodné příběhy o jídle z celého světa (překlad z polštiny **Anna Halfarová**, vydal Host)

Beletrie pro děti
Andri Snaer Magnason: Truhla času (překlad z islandštiny **Marta Bartošková**, vydalo Argo)

Beletrie pro mládež
Jessie Ann Foleyová: Víš, že jsem hrozná (překlad z angličtiny **Anna Štádlerová**, vydalo CooBoo)

Komiks pro děti a mládež
René Goscinny, Jean Tabary: Velký vezír Iznougud (překlad z francouzštiny **Richard Podaný**, vydala Crew)

Richard Podaný byl zároveň oceněn i za významný přínos literatuře pro děti a mládež.

Převzato z webových stránek Obce překladatelů
www.obecprekladatelu.cz

Další patroni do sbírky

Na stránkách našeho časopisu jsme již přinesli mnohá vyobrazení patrona našeho sv. Jeronýma, blízká i vzdálená. Tentokráte nám ze svých cest poskytla čtyři dokumentace Ája Šourková. Foto č. 1 je z kostela sv. Jiljí ve Vlašimi, č. 2 z kaple zámku Hrubý Rohozec u Turnova, č. 3. – olomoucký kostel Panny Marie Sněžné a konečně čtvrtý Jeroným se nachází ve Vídni (Votivkirche – Votivní kostel Božského Spasitele).

VELKÝ ČESKO-ESPERANTSKÝ SLOVNÍK

Moje nakladatelství KAVA-PECH se již od svého vzniku před 30 lety zabývá vydáváním jazykové literatury se zaměřením zejména na literaturu psanou esperantem, ale také na pomůcky pro výuku a užívání esperanta, tedy učebnice, čítanky a slovníky.

Začnu dvoudílnou učebnicí Jany Melichárkové *Esperanto pro děti*, pro větší děti a mládež je určena učebnice Stano Marčeka (do češtiny ji přeložil Max Kašparů) *Esperanto přímou metodou*. A nakonec uvedu učebnici, kterou jsme napsali s manželkou, *Esperanto od A do Z*. Ta začíná také od úplného začátku a vede uživatele až ke znalostem postačujícím ke čtení běžné literatury, běžné konverzaci a poslouchání rozhlasového vysílání a filmů v esperantu. K ní jsou zdarma přístupné didaktické pomůcky na webu, a to jak cvičení, tak úryvky z literatury (i audio), filmy atd. Ale začít se učit podle ní je vhodné pro lidi, kteří už nějaký jazyk znají, nebo jsou jazykově nadaní, protože postupuje dosti rychle. Ostatním doporučuji začít dříve uvedenou učebnicí Stano Marčeka a po ní pokračovat touto, kde úvodní lekce slouží pro opakování.

Další důležitou pomůckou pro výuku je například čítanka Benta Jensenia *Bonvenon en nia mondo* (Vítejte v našem světě), psaná zpočátku velmi jednoduchým jazykem, jenž se postupně stává bohatším. Témata jsou volena tak, že jde zároveň o seznámení uživatele s možnostmi uplatnění esperanta, nejdůležitějšími esperantskými organizacemi ve světě a jejich aktivitami.

Samozřejmě do této skupiny patří také slovníky, jež můžeme rozdělit na všeobecné a odborné. Ze všeobecných jsem vydal nejprve *Esperantsko-český slovník* autorů Karla Krafta a Miroslava Malovce (1995) a *Česko-esperantský slovník* Karla Krafta (1998). Svým rozsahem překonaly všechny předchozí, jak oboustranné, tak i jednostranné esperantské slovníky u nás vydané. Ale naše ambice byly mnohem vyšší, vydat podobně rozsáhlé slovníky, jako mají některé „velké jazyky“, nebo jaký je rozsah největšího obecného výkladového slovníku esperanta *Plena Ilustrita Vortaro*. Úkolu se ujal Miroslav Malovec, spolupracovník na obou uvedených slovnících a autor Velkého esperantsko-českého slovníku (2017). K dispozici měl několik spolupracovníků českých (uvedeni v slovníku) a vždy jednoho zkušeného lingvistu zahraničního. U Velkého esperantsko-českého slovníku to byl József Horváth z Maďarska a u Velkého česko-esperantského slovníku (2022), jemuž bude věnováno více místa, anglický polyglot, mj. perfektně ovládající i češtinu, Richard Howard.

Pokud jde o slovníky odborné, vydal jsem dosud šestijazyčnou Terminologii kůží (1998), Esperantsko-český a česko-esperantský chemický slovník (Pluhař, 2009), po vyčerpání k dispozici na internetu zdarma, pětijazyčný ekoturistický slovník (Pluhař, Fettes, Skilling, Westermayer, 2011).

V této souvislosti bych neměl zapomenout na *Rim-enigmoj* (Rýmované hádanky, Popova, 2009), kde mají děti za úkol na konci rýmu doplnit slovo, hodící se se na dané místo. Na pomoc mají krásné ilustrace Miroslavy Tomečkové, ale pokud ani to nepomůže, nebo dané slovo (zvíře, květinu) v esperantu neznají, napomohou jim vzadu uvedená řešení nejen v esperantu, ale i v 13 národních jazycích. Z praxe uvedu, že i když je publikace určena dětem, rádi ji používají i dospělí.

Samozřejmě se nevěnuji jen jazykové literatuře v esperantu, z ostatních uvedu alespoň komerčně zatím nejúspěšnější dílo, Slovensko-český a česko-slovenský kapesní slovník (rozdílné výrazy; Němec, Feifičová, 4. vydání, 2016)

Ale k poslednímu letos vydanému Velkému česko-esperantskému slovníku a jeho historii: žádný autor slovníku samozřejmě nehledá výrazy k zařazení jen ve své hlavě, ale využívá práce svých předchůdců, po kritickém hodnocení je přejímá, doplňuje o nezařazené termíny z jinojazyčných slovníků a přitom vše si nechává oponovat svými spolupracovníky.

V tomto případě základem Velkého česko-esperantského slovníku byl už výše zmíněný Kraftův Česko-esperanský slovník, na jehož vzniku se M. Malovec také podílel od prvopočátku jako spolupracovník, a tak znal velice dobře nejen jeho konečnou verzi, ale zůstala mu v hlavě i diskuse ohledně některých termínů. Takto práci popisuje autor (cituji z předmluvy ve slovníku):

V roce 2020 mne nakladatel požádal o přípravu nové, podobně rozšířené vydání česko-esperantské části (pozn: jako je Velký esperantsko-český slovník). *Musel jsem nejdříve zrekonstruovat v počítači verzi z roku 1998 (v té době ještě nebyly velké harddisky, a proto se většina souborů po vytištění mazala, kromě toho se používal jiný textový program než dnes). Druhým krokem bylo zapracování připomínek Z. Hršela, který mi v roce 2010 odevzdal svůj exemplář slovníku plný tužkou vepsaných poznámek. Třetím krokem bylo vepsání doplňků, které po roce 1998 navrhovali J. Kavka, K. Kraft, L. Středa, J. Werner a další. Nejnáročnější částí byla závěrečná kontrola, kterou se mnou prováděli Karel Votoček, ale především Zdeněk Pluhař, jehož připomínky byly velice důkladné, zvláště u výrazů odborného rázu, ať už se jednalo o botaniku, zoologii, lékařství, právo nebo techniku. Také velmi výstižné vysvětlivky jsou z velké části zásluhou Z. Pluhaře. Sazbu slovníku provedla Jaroslava Malá. Pak celý slovník prohlédl ještě anglický bohemista a esperantista Richard Howard a pomohl odstranit řadu nedostatků a nejasností, kterých si české oči nevšimly. Při práci jsme kromě PIV (Pozn.: Nova plena ilustrita vortaro, SAT, Paříž, 2002) konzultovali i jiné esperantské slovníky, např. francouzsko-esperantský (Le Puil-Danvy, 1992), italsko-esperantský (Minnaja, 1996) a německo-esperantský (Krause, 2007), esperantsko-česko-německý matematický slovník (Werner, 1990), anglicko-esperantský lékařský slovník (Saburoo, 2001), oboustranný železničářský slovník (UIC, 1997), česko-esperantský frazeologický slovník (Cink, 2013) i počítačový slovník GVECx v Excelu Josefa Hrona (stále doplňovaný). Významnou pomůckou byla i esperantská Wikipedie.*

Celou nabídku nakladatelství KAVA-PECH najdete na **https://kava-pech.cz**.

PETR CHRDLE
nakladatel, cestovatel a esperantista,
člen výboru Světového esperantského svazu

Výpustka jako copingová strategie

Mnoho odborníků definuje tlumočnické chyby a ani nenaznačují, že by se mohlo jednat o součást tlumočnických (copingových) strategií. Často se zmiňují omise jako opomenutí či vypuštění, vynechání informace. Jedná se o nejčastěji zmiňované chyby obecně. Na tomto místě bychom lingvistické copingové strategie doplnili o **strategii práce s výpustkami**[1] (tj. omisemi, vynechání). Jedna ze slovníkových definic charakterizuje výpustku jako „něco, co nebylo obsaženo nebo uděláno, ať už záměrně, nebo nechtěně“ (Fox 1988: 547).

Pro výpustky v tlumočení se zdá být z pohledu copingových strategií definice vhodná, protože popisuje absenci v pozitivnějším světle a nepoužívá negativní konotace spojené se selháním. Poukazuje také na to, že k výpustce může dojít záměrně i nezáměrně, vědomě i nevědomě.[2] Vědomé strategické rozhodnutí může být podle Napierové (Napier 2015) přijato proto, že tlumočník v projevu nechce obsáhnout určitou část sdělení,

[1] Termín omise ponecháváme pro práci s taxonomií Cokelyho (podle nás nejlépe vystihuje typ chyby), v dalším textu pracujeme s českým ekvivalentem výpustka a tím podtrhujeme jiný přístup k práci s chybou.

[2] Příklad nevědomé výpustky v tlumočení je situace, kdy tlumočník neslyší část promluvy, a proto ji do tlumočení nezačlení. Naopak vědomé výpustky tlumočník dělá záměrně i nezáměrně z několika důvodů. Tlumočníci si mohou být vědomi toho, že něco vynechali, ale vždy nemusí jít o záměr. Stává se to například tehdy, když tlumočník nezná význam nějakého slova nebo když nepřetlumočí určité slovo či pojem ihned, protože čeká na další podrobnosti, ale ve výsledku se v množství dalších informací daná informace ztratí. Tlumočník ale může také něco vypustit na základě vědomého rozhodnutí poté, co vyhodnotí zdrojové sdělení a jeho kulturní význam a dospěje k tomu, co je ekvivalentní v cílovém jazyce a kultuře.

která pro příjemce není podle jeho názoru relevantní a způsobila by spíše komplikace s porozuměním. Právě tyto **strategické výpustky** hodnotí Napierová (Napier 2015) jako **strategie**, díky nimž se tlumočníci mohou úspěšně potýkat s lexikální nasyceností a jazykovou a kulturní relevancí.[3] Podle našeho názoru se však jedná o strategie, které by při otevřené diskusi s neslyšícími klienty nebyly v České republice pochopeny. Modelový klient, který není vzdělán v oblasti tlumočení, žádá od tlumočníka převod všech informací a nehodlá se smířit se skutečností, že mu je předkládán jen „výběr", třebaže pro „jeho dobro".[4]

Tlumočení z pohledu vynechaných informací se celkově věnovalo jen málo výzkumů, nicméně několik jich zde můžeme zmínit. Přestože výpustky je možné využívat jako pozitivní strategii, jež tlumočení zefektivňuje (Napier 2015), je užitečné učinit srovnání s literaturou, která zaujímá odlišné stanovisko. Studie, o kterých se zmíníme, můžeme rozdělit do dvou kategorií: a) **ty, které řadí výpustky** v **tlumočení do kontextu chyb** a **omylů**, a 2) **ty, jež na výpustky pohlížejí jako na lingvistické copingové strategie, bez nichž se tlumočník neobejde**.

Strategické výpustky

Když se Wadensjöová (Wadensjö 2014) zabývala komunikací zprostředkovanou tlumočníkem, zajímala se též o odpovědnost tlumočníka a očekávání účastníků interakce i tlumočníka.[5] Svůj průzkum zmiňuje ve vztahu k strategickým výpustkám, protože navrhla vlastní taxonomii pro posouzení úspěšného výstupu tlumočené akce. Do taxonomie, kterou vytvořila, včlenila podobné prvky jako Barik (1975) a Cokely (1985, 1992), ale vytvořila jinou terminologii s pozitivnějšími konotacemi.

Wadensjöová pro činnost tlumočníka v první řadě zavedla označení „**převod**". Vztah mezi převodem a řečníkovou výpovědí roztřídila do několika podkategorií. Uvedla, že zdrojové texty lze považovat za **„kontext(y) v řetězci výroků"** (Wadensjö 2014: 106), jež ovlivňují a podmiňují další vývoj diskurzu a kontextu. Wadensjöová došla k tomu, že ačkoliv „původní" výroky jsou v konkrétním kontextu slyšet (nebo v případě znakového jazyka vidět), je nutné, aby tlumočníci každý z nich do určité míry dekontextualizovali, aby se stal samostatnou jednotkou a mohl být znovu kontextualizován jako nový výrok v „proudu řeči" (Wadensjö 2014: 107).

Aby tedy mohla Wadensjöová porovnat výroky tlumočníků s originální promluvou, definovala taxonomii převodu o sedmi podkategoriích: převod těsný, rozšířený, redukovaný, substituovaný, sumarizovaný, převod o více částech a převod nulový. Tyto podkategorie umožňují analyticky prozkoumat úspěšnost tlumočení tím, že zhodnotí vhodnost konkrétního převodu části textu v kontextu tlumočené interakce.

V souvislosti se strategickými výpustkami je nejzajímavější kategorie **redukovaného převodu**, kterou jiní autoři nazývají také **kondenzační strategií** (Sunnari 1995). Wadensjöová definovala redukovaný převod jako **„informaci vyjádřenou méně explicitně než ve zdrojové výpovědi"** (Wadensjö 2014: 107). Autorka uvedla, že **na výpustky lze pohlížet jako na strategie**, protože jde o vědomé rozhodnutí něco při tlumočení vynechat nebo zredukovat množství informací obsažených ve sdělení ve zdrojovém jazyce. Přístup Wadensjöové je tedy takový, že tlumočník sám rozhoduje, zda přistoupí k redukovanému převodu, čímž autorka ke konceptu záměrných výpustek připojuje pozitivní konotace.[6] Wadensjöová tedy výpustky v tlumočení obhajovala: vysvětlila, proč byl daný způsob tlumočení vhodný a jak umožnil udržet interakci, aniž by mezi účastníky komunikace došlo k myšlenkovému nesouladu. Ani Wadensjöová tedy nezkoumala metalingvistické povědomí, jež měli tlumočníci o svých strategických výpustkách či redukovaném převodu. Přesto můžeme usuzovat, že pokud si tlumočníci byli vědomi potřeby vynechat určité výroky, aby recipientovi poskytli ekvivalentní sdělení, musely být jejich strategické výpustky **do určité míry vědomé**. Z námi analyzovaných textů není vždy zcela jasné, zda byla výpustka strategická, či nikoliv.

Výpustky jako „chyby"

Už Gile (1999) zdůrazňuje, že je nutné odlišovat **strategické „výpustky"**, které jsou ze strany tlumočníka záměrné, a výpustky, které výrazným způsobem snižují kvalitu tlumočení (např. zcela vynechané číselné údaje atp.). Průměrnou únosnou hranici chyb a neobratností tlumočníka vymezuje Gile na deset za minutu. Pokud se k selhání tlumočníka přidá ještě selhání technického zařízení nebo jiné vnější podmínky tlumočení, výsledná kvalita tlumočení se tím samozřejmě ještě více snižuje.

Gile (2011) uvádí, že studenti tlumočení se v rámci výuky učí přísné normě gramatické správnosti. Profesionální tlumočníci raději „něco vynechají", když cítí, že nezvládají převést kompletní informaci, jen aby zůstal výsledný projev formálně bez gramatických chyb. Výpustky tedy uvádí Gile jako tlumočnickou strategii, kdežto gramatické chyby považuje za důsledek ztráty kontroly nad výstupem. Pokud není vstupní text příliš rychlý, zdůvodňuje Gile ztrátou kontroly nad tlumočnickým výstupem i chyby ve výslovnosti. Gilova (2011) kategorie jazykových chyb zahrnuje všechna gramatická narušení formy a nevhodná vyjádření, která shrnuje pod pojmem ***infelicities***. Obecně uvádí, že výkony jednotlivých profesionálních tlumočníků se lišily jak v počtu, tak v druzích chyb, což ukazuje na rozdílný „tlumočnický styl" jednotlivých tlumočníků.

Kopczyński (1980) na výpustky pohlíží jako na chyby (errors) nebo opomenutí (omissions), k nimž dochází během tlumočení. Kromě zběžné zmínky o „volitelných" výpustkách ve své práci nijak nenaznačuje, že by výpustky mohly být využívány jako vědomá součást tlumočnického procesu nebo jako lingvistická copingová strategie, neuvažuje o tom, že by se mohly efektivně využívat v rámci úspěšného tlumočení k **zajištění kulturní ekvivalence**. Další autoři (Altman 1989, Moser-Mercer, Kunzli, Korac 1998, Russell 2002), zaujali podobný přístup jako Kopczyński (1980) a výpustky

[3] Např. pokud bude probíhat přednáška o češtině a přednášející v souvislosti s tím odkáže na skutečnost, že při vyslovení jména spisovatele se nám v uších rozezní hudba šedesátých let, tlumočník s největší pravděpodobností koncept hrající hudby vypouští pro přílišnou vzdálenost od životní zkušenosti neslyšícího, který hudbu neměl nikdy možnost slyšet, a odkáže na hnutí hippies, čímž vyvolá u neslyšícího recipienta podobného účinku (spojení s konkrétní dobou a atmosférou). Zkušenosti slyšené vypustí a nahradí je zkušenostmi vizuálními.

[4] Přestože je klientovi zprostředkována kompletní informace, může klient ve výsledku vyhodnotit tlumočení jako nesrozumitelné. Příčinu neporozumění může subjektivně vidět spíše v nedostatečných tlumočnických dovednostech tlumočníka než ve vlastních limitech v porozumění obsahu sdělení.

[5] Autorka analyzovala tlumočení interakcí mezi policisty a ruskou imigrantkou žádající o povolení k pobytu. Tato komunikace se odehrála na imigračním oddělení švédské policejní stanice. Wadensjöová rozebrala koncept komunitního tlumočení, roli tlumočníka, interakční normy, východisko komunikace a vliv tlumočníka, střídání v replikách a jazykovou a kulturní ekvivalenci.

[6] Wadensjöová uvedla, že tlumočnice v její studii volila redukovaný převod, aby splnila komunikační cíle interakce. V rámci této copingové strategie využila své lingvistické a kulturní znalosti o účastnících a jejich komunitách a také znalosti komunikačních norem v různých situacích.

kategorizovali jako chyby, nikoliv jako součást tlumočnické strategie.

Pokud jde o frekvenci výpustek, Cokely (1985, 1992) v práci uvádí, že při tlumočení s kratším i delším časovým posunem vždy převažovaly **lexikální omise**. Následovaly kohezní omise a poté v daleko menším počtu omise morfologické. Jeho studie ukázala, že tlumočníci s dvousekundovým časovým posunem dělali celkově více omisí než tlumočníci s delším posunem. To je v rozporu s Barikovou studií (1975), jež uváděla, že k většímu počtu výpustek vede delší časový posun. Cokely (1992) uvádí, že předpokládat, že při kratším časovém posunu v ST dojde k menšímu počtu omisí, je naivní. Zároveň ale také prohlašuje, že „díky krátkému časovému posunu se tlumočník dostává do režimu kvazi-stínování a v důsledku rozdílů v řečové artikulaci a rychlosti produkce znakového jazyka může dojít ke zvýšenému počtu omisí, protože tlumočník se snaží ‚udržet krok' s řečníkem" (1992: 54). Podle Cokelyho rozšiřuje delší časový posun celkové pochopení sdělení ve zdrojovém jazyce, což tlumočníkovi umožňuje „posoudit informační a funkční hodnotu morfologických i lexikálních jednotek" (1992: 54).

Ačkoliv Cokely (1985, 1992) uznal, že tlumočníci mohou využít k přijetí rozhodnutí o konkrétní podobě tlumočení delší časový posun, čímž pracují s určitým stupněm metalingvistického povědomí, všechny jeho studie odkazují na omise jako na chyby a pojednávají o možných příčinách jejich výskytu. V podstatě tak předkládají způsoby, jak se omisím v tlumočení vyhnout.

Přestože se dále budeme věnovat rozboru chyb v analyzovaném textu na základě úvah Cokelyho, nastiňujeme perspektivy, jak jinak je možné o tlumočnických chybách přemýšlet. Už Enkvist (1973) zpochybňoval hodnocení úspěšnosti komunikace založené na počítání chyb v tlumočení. Zastával analytický přístup zaměřený na cíl sdělení a v rámci toho představil koncept **kontextuální vhodnosti**. Ten má sloužit jako měřítko závažnosti chyby, a to tak, že posoudí **vhodnost výroku** v **kontextu dané situace**. Enkvist tvrdil, že v důsledku toho, že interakce je orientována na cíl, je možné posuzovat chyby jenom ve vztahu k funkčně relevantním cílům, nikoliv izolovaně. Také Bakerová (Baker 1992) si uvědomuje, že v odůvodněných případech potřebují tlumočníci využít „překlad výpustkou", a byla tedy přesvědčena, že používání výpustek může být strategické.

Současný náhled na odchylky od zdrojového textu se liší nejen u jednotlivých přístupů např. konceptualistů a kognitivistů, ale i u jednotlivých odborníků v jednom myšlenkovém směru. V dlouhé debatě probíhající v oblasti výzkumu ST obhajují „kontextualisté" tezi, že výkon tlumočníka je podmíněn kontextovými faktory, „kognitivisté" naproti tomu analyzují tlumočnické výkony s ohledem na kognitivní omezení, která jsou bez ohledu na kontext stejná.

Současný trendem je důraz na to, že práce tlumočníka vychází ze sociokulturního kontextu a že ten je třeba vzít v úvahu, protože pouhé kognitivní

modelování k pochopení mnohých aspektů tlumočení nestačí. Konkrétněji, badatelé zabývající se aspekty tlumočení závislými na kontextu vycházejí z údajů, jako jsou ohled na politický a kulturní význam prostředí (Cronin 2002), na motivované změny perspektivy výpovědi (Dirikerová 2004), na záměrné výpustky zvyšující koherenci (Viaggio 2002) a v současné době také na očekávání příjemců (např. Kurz 1993, Moser 1996, Pöchhacker 2002).

Pymová (Pym 2008) zastává názor, že není dost dobře možné zaměřovat se na hodnocení výstupu tlumočení jako na produkt, bez ohledu na kontext, situaci, v rámci které text vzniká. Otázka výpustky je podle autorky úzce spojena s problematikou kontextu. Výpustka může být vnímána jako nezpochybnitelně opodstatněná (příkladem mohou být falešné začátky), protože „vysoká kvalita" rozhodně není totéž, co převedení všech prvků zdrojového textu. Kvalitou v nejširším smyslu se tak rozumí míra, do jaké komunikační akt dosáhne svého cíle. Na rozdíl od Gila, který řadí chyby a výpustky do jedné skupiny odchylek od zdrojového textu, Pymová apriorně nesouhlasí s tím, že vypouštění je znakem nižší kvality. Pymová rozděluje výpustky na **nízkorizikové**, které nemají významný dopad na kvalitu textu, a **vysokorizikové**[7], které obsah tlumočeného textu narušují a pozměňují. Tyto kategorie nízkého/vysokého rizika výpustky však dělí ve srovnání s Gilem pouze s ohledem na cíl komunikace.

Vzájemně se zmíněné přístupy k výpustkám nevylučují, jen upozorňují na skutečnost, že k vypuštění informace nemusí dojít jen kvůli povaze zdrojového textu (text s velkou hustotou informací, rychlý text apod.) ani jen kvůli kognitivní činnosti (rozdělení a koordinace úsilí), ale že může být také výsledkem tlumočníkova vědomého rozhodnutí.

Zatímco simultánní tlumočníci soudí, že by se měli dopustit co možná nejméně vysoce rizikových výpustek, které by měly negativní dopad na kvalitu výsledného textu, poměrně často se automaticky uchylují k výpustkám nízkorizikovým. Ty jsou pravděpodobně součástí tlumočnické strategie úspory času. K mentální aktivitě, která ústí ve výpustky, se tlumočníci uchylují pravděpodobně proto, aby uvolnili kapacitu pro další činnosti, nikoliv s ohledem na zdrojový text.

Cílem všech tlumočníků by přesto měla být snaha uchylovat se k výpustkám co nejméně, především z důvodu tlumočnické prestiže. Jakákoliv výraznější výpustka v tlumočnickém výstupu je pro tlumočníka riziková, protože příjemci si uvědomí, že nedostávají nové informace, což může poškodit vztah implicitní důvěry tlumočníka a příjemce. Jakmile přitom přijde jakýkoliv prostředník (tlumočník, překladatel, komunikační mediátor apod.) o důvěru, přijde takříkajíc o všechno. Druhý důvod pro vyhýbání se výpustkám vychází z předpokladu, že řečník je s kontextem obeznámen lépe než tlumočník, a dovede tedy rozložení komunikačních rizik lépe posoudit. Pokud je tudíž tlumočník na pochybách, zda některou z informací

[7] Výpustky s vysokým rizikem jsou podle Pymové ty, které naruší záměr a komunikační cíl mluvčího. Výpustky s nízkým rizikem neohrožují základní cíle komunikačního aktu. Výsledný tlumočený text, který obsahuje výpustky s nízkým rizikem, je obsahově shodný s obsahem zdrojového textu, protože nízkorizikové výpustky nemají zásadní vliv na celkový obsah a vyznění textu.

vypustit, měl by spíše než vlastnímu dojmu, která informace je nová a která redundantní, věřit řečníkovi. Měl by ze zdrojového textu obsáhnout co možná nejvíce. Jedná se v podstatě o **strategii přenosu rizika**. Pokud úsek informace nebude fungovat, řečník přijal riziko jako první, a následky tedy ponese on. Tlumočník svým tlumočením s minimálním počtem výpustek přispívá k většímu porozumění.

Pro větší přehled bychom se v navazujícím článku věnovali taxonomii výpustek.

Seznam použité literatury:

ALTMAN, J., 1994. Error analysis in the teaching of simultaneous interpreting: a pilot study. *Bridging the Gap. Empirical Research in Simultaneous Interpretation.* Philadelphia, PA: John Benjamins.

BAKER, M., 1992. *In other words: a course on translation*. London and New York: Routledge, s. 180–216.

BARIK, H. C., 1975/2002. Simultaneous Interpretation. Qualitative and linguistic data. In PÖCHHACKER, F.; SHLESINGER, M., eds. *The Interpreting Studies Reader*. London; New York: Routledge, s. 79–91.

COKELY, D., 1985. *Towards a sociolinguistic model of the interpreting process: focus on ASL and English*. UMI.

COKELY, D., 1992. *Sign language interpreters and interpreting*. Burtonsville: Linstok Press, 161 s.

GILE, D., 1999. Testing the Effort Models' tightrope hypothesis in simultaneous interpreting. A contribution. *Hermes* 23, s. 153–172.

GILE, D., 2011. Errors, Omissions and Infelicities in Broadcast Interpreting. In: ALVSTAD, C.; HILD, A.; TISELIUS, E., ed. *Methods and Strategies of Process Research: Integrative approaches in Translation Studies.* Amsterdam; Philadelpia: John Benjamins Publishing Company, s. 201–218.

ENKVIST, N. E., 1973. Should we count errors or measure success? *Errata: Papers in error analysis*, s. 16–24.

FOX, D. (ed.), 1988. *Collins COBUILD English language dictionary.* Glasgow: William Collins Sons.

KOPCZYŃSKI, A., 1980. *Conference Interpreting. Some linguistic and communicative problems.* Poznaň: Univerzita Adama Mickiewicze.

MOSER-MERCER, B.; KÜNZLI, A.; KORAC, M., 1998. Prolonged turns in interpreting: Effects on quality, physiological and psychological stress (Pilot study). *Interpreting* 3.1, s. 47–64.

NAPIER, J., 2011. Signed language interpreting. In: MALMKJAER, K.; WINDLE, K., eds. *The Oxford Handbook of Translation Studies*. New York: Oxford University Press, s. 353–372.

SUNNARI, M., 1995. *Processing strategies in simultaneous interpreting „saying it all" vs. synthesis*.

WADENSJÖ, C., 2014. *Interpreting as interaction*. London: Routledge.

MGR. NAĎA HYNKOVÁ DINGOVÁ, PHD.

Působí v Ústavu jazyků a komunikace neslyšících Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Odborně se zaměřuje zejména na problematiku tlumočení a překladu českého znakového jazyka (disertační práce Typologie chyb v tlumočení z češtiny do českého znakového jazyka, 2017), vede také profesní přípravu tlumočníků a léta se sama věnuje tlumočení v nejrůznějších sférách (média, soudní tlumočení, odborné konference aj.). Dlouhodobě se zabývá divadlem Neslyšících, pravidelně tlumočí divadelní inscenace a hudbu (Divadlo Na Zábradlí, Divadlo Kampa aj.), např. představení Jaroslava Duška Čtyři dohody a Pátá dohoda. Připravuje také scénáře televizních pořadů o Neslyšících.

Dress Code diplomatického protokolu Jeho Veličenstva

Začátkem 70. let minulého století bylo Československo námořní velmocí mezi vnitrozemskými státy bez přístupu k moři. Měli jsme 17 námořních lodí, patřili jsme tedy mezi členy Mezinárodní námořní organizace – IMO, specializované agentury OSN pro tuto oblast, se sídlem v Londýně.

Ministerstvo dopravy tehdy vykonávalo úlohu Státního námořního úřadu s odpovědností za technickou revizi námořních lodí, školení a proškolování námořních kapitánů a lodních posádek, vydávání kapitánských a lodních knížek, zajišťování bezpečnosti plavby a bezpečnosti lidského života na moři, zamezení kolizím a znečišťování moře z lodí atd. Jednacími jazyky IMO byla v té době francouzština, angličtina a ruština, tj. jazyky, do nichž se v kabinách tlumočila všechna vystoupení. Pracovními jazyky byla angličtina a francouzština, v nichž se vydávaly veškeré písemné dokumenty.

Celosvětová Shromáždění IMO se konala každé dva roky za účasti všech států, jež vlastnily nějakou námořní loď. Delegace států byly jmenovány svými vládami, od nichž obdržely plnou moc k jednání. Podobně i naše vláda jmenovala svým usnesením dva vysoce postavené funkcionáře, kteří se měli v roce 1973 Shromáždění IMO zúčastnit. Před jejím odjezdem do Londýna se však ukázalo, že ani jeden z nich neovládá žádný cizí jazyk. Jelikož jsem tehdy věcně zpracovávala agendu IMO, rozhodlo se, že do Londýna pojedu s delegací jako její překladatelka a tlumočnice, která nemusí být jmenovaná a zplnomocněná vládou.

Bylo dlouholetým zvykem, že v prvních dnech Shromáždění IMO pozvalo Jeho Veličenstvo a vláda Spojeného království všechny účastníky na recepci do proslulého londýnského White Hallu. Ve dveřích recepční místnosti stál úředník oděný do slavnostní uniformy. Při příchodu hosta vždy třikrát ťukl o zem zakřivenou holí a zvučně jej ohlásil jménem, které si přečetl na štítku přišpendleném na hostově hrudi. I v mém případě hlasitě zvolal: „Madam Svilovej, Czechoslovak delegation.“ (Tak si přečetl jméno Švehlová.)

Do místnosti, kde se konala recepce, se šlo od vchodových dveří dolů po schodech, z nichž byl přehledně vidět celý sál. Hemžily se v něm partnerky vysokých vládních úředníků a námořních kapitánů, všechny v dlouhých večerních róbách, zatímco muži měli černé slavnostní fraky, smokingy a jiné večerní obleky s motýlkem.

Ne že by ženy u nás nebyly zvyklé nosit dlouhé šaty. Chodily v nich na koncerty vážné hudby i do některých divadel. Leč začátkem 70. let vypukla móda mini, zřejmě jako projev, že se na trhu ničeho nedostávalo, ba ani látek ne. A tak já v květovaném mini kostýmku z umělého vlákna a muži ve svých tesilových šedých a hnědých oblecích s pruhovanou kravatou jsme vypadali

jako uklízeči recepčního sálu. Sotva by nám někdo uvěřil, že náš oděv je národní kroj, který byl z hlediska protokolu jako slavnostní večerní háv povolen.

Postavili jsme se tedy někam stranou, kde nás za chvíli oslovila sovětská delegace oděná podobně jako my. Moje jméno „Božena“ četli jako „Bažena“ a utěšovali mě: „Bažena, netrapte se tím, že máte krátký kostýmek, zatímco ostatní dámy mají dlouhé večerní róby. Podívejte se na prince Charlese za předsednickým stolem. Pozorujeme ho už dlouho a on nemůže spustit oči z vašich nohou. Takového potěšení, jaké jste mu způsobila dnes vy, se mu nepochybně už dlouho nedostalo a nedostane. Určitě bude na vás s vděkem vzpomínat.“

No a za dva roky jsme znovu jeli na další bienální Shromáždění IMO a já jsem byla už automaticky zařazena do delegace složené z výše uvedených dvou pánů. Volala jsem do Londýna na naše velvyslanectví a ptala jsem se tamních pracovníků, zda netuší, jaké šaty v dané době nosí dámy na recepce Jeho Veličenstva a vlády Spojeného království. Odpověděli, že na takové akce vodí své partnerky pouze západáci a oni žádné oděvy na jejich partnerkách nesledují.

A tak jsem si do Londýna vzala s sebou nové krásné dlouhé šaty. Naši muži se rovněž vylepšili a na recepci šli v černých oblecích. Když jsem opět kráčela po schodech dolů do recepčního sálu, všimla jsem si, že všechny dámy mají krátké šaty a já jediná mám dlouhé. Sovětská delegace zase k nám přišla a pronesla: „Bažena, netrapte se tím, že máte dlouhé večerní šaty, zatímco ostatní dámy mají krátké šaty. Podívejte se na prince Charlese za předsednickým stolem. Pozorujeme ho už dlouho, on z vás nemůže spustit oči. Vždyť vy jediná jste dodržela diplomatický protokol a dress code Jeho Veličenstva, zatímco ostatní dámy se zachovaly jako barbarky. Na takovou neúctu princ Charles určitě dlouho nezapomene a bude s vděkem na vás vzpomínat.“

Za další dva roky jsme ve stejném složení opět jeli, již potřetí, na celosvětové Shromáždění IMO. Už jsem se netrápila tím, co si vezmu na sebe a bez ohledu na to, že dámy měly naposledy na recepci krátké šaty, já jsem si vzala dlouhé. Když jsem po řádném ohlášení kráčela po schodech do recepční místnosti, všimla jsem si totálního chaosu v oblečení dam. Některé měly dlouhé šaty, jiné krátké a sem tam se vyskytly i národní oděvy.

Sovětská delegace přišla k nám a pronesla: „Bažena, netrapte se tím, že je tady takový chaos v oblečení dam. Tváří se velmi spokojeně, že se už nemusí zabývat otázkou, co si vzít na sebe. V oděvech tady panuje absolutní demokracie a zřejmě to tak zůstane i do budoucna. A podívejte se na prince Charlese, který z vás nemůže vůbec odtrhnout oči. Vždyť se vám povedlo úplně zbořit nepohodlný, svazující a dlouho nedotknutelný zastaralý dress code z diplomatického protokolu Jeho Veličenstva a vlády Spojeného království.“

Po roce 1990 byly všechny naše námořní lodě v rámci privatizace prodány jednomu českému kupci, který neměl žádný zájem námořní plavbu rozvíjet a lodě koupil pouze na rychlý kšeft. Co nejdříve je se zajímavým ziskem prodal a do konce života se s velkým a snadno nabytým jměním odstěhoval na ostrovy, kam žádný zákon nedosáhne.

Podobně jako na zasedáních ostatních organizací systému OSN se ani na zasedáních IMO po vystoupeních a projevech jednotlivých delegací zásadně netleská. Po ztrátě agendy námořní dopravy mi bylo alespoň útěchou, že jedno mé vystoupení na Shromáždění IMO bylo jako jediné, a to poprvé a zřejmě i naposledy v dějinách, odměněno bouřlivým potleskem všech účastníků Shromáždění a stalo se navždy součástí historie IMO a protokolů z jednání. Ale nostalgie po těch krásných lodích, které jsem ráda v námořních přístavech procházela od strojovny až po palubu, zůstala dál.

BOŽENA ŠVEHLOVÁ
tlumočnice a překladatelka

Dále vyšlo (nebo vyjde)...

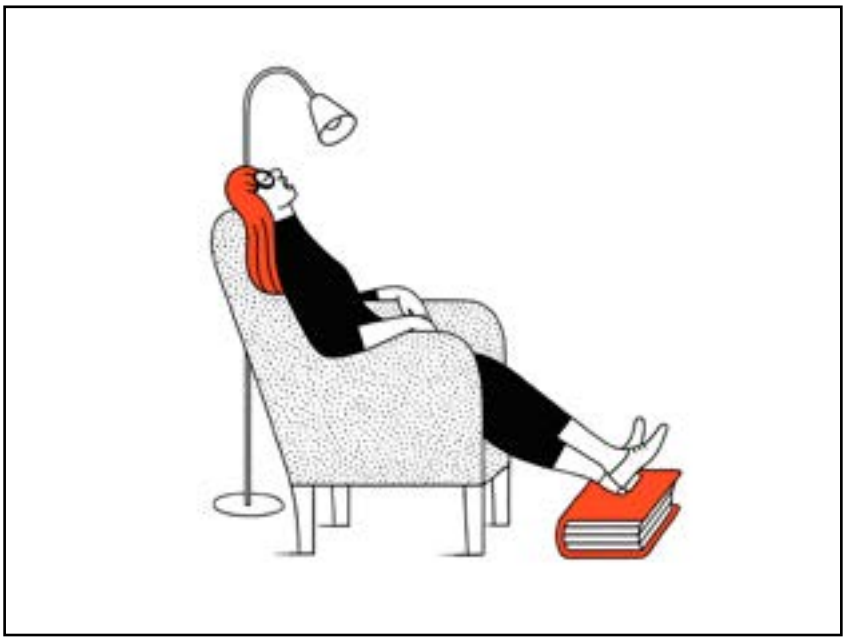

Portugalsko-český slovník brazilské portugalštiny / Dicionário de brasileirismos portugues-tcheco / Jiří Černý, Petra Svobodová. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2022. ISBN 978-80-244-6009-3.

Velký česko-esperantský slovník / Miroslav Malovec. Dobřichovice: Kava-Pech, 2022. ISBN 978-80-88326-29-8.

Ukrajinsko-český slovník / Valeriia Batiuk. Praha: Jan Vašut, 2022. ISBN 978-80-7541-322-2: Kč 219,00.

Ukrajinština vážně i vesele / Josef Anderš, Uljana Cholodová. Olomouc: Univerzita Palackého, 2022. Učebnice s terminologickým slovníkem. ISBN 978-80-244-6095-6.

Irácká hovorová arabština / Zdena Al-Samarrai, Vivian Mschascha Al-Samarrai. 1. vyd. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2022. ISBN 978-80-88099-32-1: Kč 275,00.

Lexikon léčivých rostlin / Dietrich Frohne. Olomouc: Fontána, 2022. ISBN 978-80-7651-102-6. Kč 748,00.

Hmyz – Nový průvodce přírodou / Heiko Bellmann. Praha: Universum, 2022. ISBN 978-80-242-7959-6: Kč 399,00.

Minerály – Nový průvodce přírodou / Rupert Hochleitner. Praha: Universum, 2022. ISBN 978-80-242-7958-9: Kč 399,00.

Atlas lázeňství na česko-polském pohraničí / Irena Smolová a kol. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2022. ISBN 978-80-244-5994-3.

Sociologie: klíčová témata a pojmy / Lukáš Urban. 2. dopl. a aktual. vyd. Praha: Grada, 2022. Terminologický slovník. ISBN 978-80-271-3056-6.

Kdo je Ježíš?: jeho život, doba a působení: malá encyklopedie / Gaëlle Tertraisová, Adeline Avrilová; z francouzského originálu Qui est Jesus?... přeložila Markéta Štěpánková. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2022. ISBN 978-80-7566-257-6.

Životy kolorované lovem a myslivostí: encyklopedie osobností české a slovenské myslivosti / Oldřich Koudelka. Lanškroun: TG TISK s.r.o., 2022. ISBN 978-80-87296-22-6.

Historický atlas měst České republiky, sv. 34, Dvůr Králové nad Labem / Robert Šimůnek. Praha: Historický ústav AV ČR, 2022. ISBN 978-80-7286389-1.

Academia, Praha 2022

Pražský uličník / Václav Ledvinka, Marek Lašťovka, Barbora Lašťovková. ISBN 978-80200-3267-6: Kč 1 295,00.

Rozhodování o zdravotní péči v závěru života / Josef Kuře (ed.). 1. vyd. Terminologický slovník. ISBN 978-80-200-3378-9.

Biografický slovník českých zemí. Hl–Hol. 1. vyd. Praha: Historický ústav AV ČR: Academia, 2022. ISBN 80-7277-214-7 (soubor). ISBN 978-80-7286-397-6 (Historický ústav AV ČR). ISBN 978-80-200-3385-7 (Academia).

Edika, Brno 2022

Ptáci našich lesů / Andrea Pinnington, Caz Buckingham. 3. vyd. ISBN 978-80-266-1692-4.

Zvířata našich lesů / Andrea Pinnington, Caz Buckingham. 2. vyd. ISBN 978-80-266-1697-9.

Ptáci našich zahrad / Andrea Pinnington, Caz Buckingham. 2. vyd. ISBN 978-80-266-1691-7.

Euromedia Group, Praha 2022

Houby: příroda do kapsy. 2. vyd. ISBN 978-80-242-8322-7.

Léčivé rostliny: příroda do kapsy. 2. vyd. ISBN 978-80-242-8321-0.

Ptáci. 2. vyd. ISBN 978-80-242-8319-7.

Stromy: příroda do kapsy. 2. vyd. ISBN 978-80-242-8320-3.

Ukrajinština – základní fráze – do škol / Tereza Javornická. 1. vyd. ISBN 978-80-242-8388-3.

Ukrajinština – azbuka – do škol / Miroslav Tomek. 1. vyd. ISBN 978-80-242-8387-6.

MGR. ALENA ŠOURKOVÁ
překladatelka a tlumočnice,
členka Výkonného výboru JTP

ToP
(tlumočení-překlad)

Číslo 145 ročník XXXIII – 2022
podzim 2022
ToP (tlumočení-překlad)
Odborný bulletin Jednoty tlumočníků a překladatelů
ISSN 1210-4159 (tištěná verze, 1990–2014)
ISSN 2336-8888 (elektronická verze od 2015, platí i pro elektronický archiv starších ročníků)
JTP je členem Mezinárodní federace překladatelů FIT – Féderation internationale des traducteurs, organizace třídy „A“ uznané UNESCO.

šéfredaktor Petr Kautský
redakční rada Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc., Amalaine Diabová, Ing. Miroslav Herold, CSc., PhDr. Milan Hrdlička, CSc., Mgr. Edita Jiráková Ph.D., Mgr. Marie Kopecká, PhDr. Andrej Rády, PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D., Mgr. Alena Šourková, Mgr. Andreas Weber

redakce
JTP – ToP, Senovážné nám. 23,
110 00 Praha 1
Telefon: 224 142 312
E-mail: jtp@jtpunion.org
www.jtpunion.org
Facebook: jtp@jtpunion.org

předplatné 2022 v ČR 200 Kč, v zahraničí 10 eur
Cena jednoho čísla 70 Kč
Zdarma členům JTP, ASKOT a řádným členům České komory tlumočníků znakového jazyka
Bankovní účet: 2800245144/2010
BIC: FIOBCZPPXX
IBAN: CZ5020100000002800245144

Registrace MK ČR 6198 TS: 7B B1.
Čtvrtletník. Vychází jen ve formátu PDF.
Uzávěrka tohoto čísla 31. 8. 2022.
Vydala © Jednota tlumočníků a překladatelů, IČ CZ002505676.

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce. Příspěvky se nehonorují. Příspěvky zde otištěné nesmí být reprodukovány v žádné formě, ani elektronickým či mechanickým způsobem, včetně systémů pro ukládání a vyhledávání informací, bez souhlasu držitelů copyrightu. Citace z textů možno přetisknout pouze s uvedením zdroje.

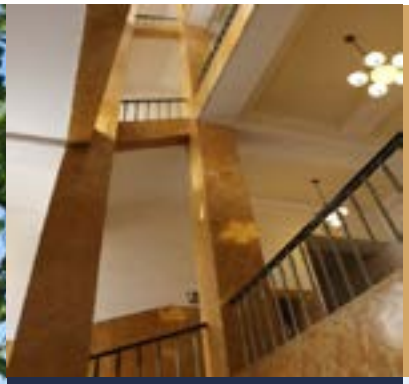

smosk CENTRUM

Pronájem kanceláří

dobré ceny
příjemné prostředí
výborná dostupnost
široká paleta služeb

Pište na

pronajmy@smosk.cz

Pronájmy kanceláří

Nabízíme kanceláře pro Vaše podnikání. Kanceláře si můžete pronajmout jednotlivě i po větších celcích. Kanceláře jsou vzdušné s vysokými stropy a výhledem na náměstí, do parku nebo do atria.

Jak k nám?

- **metrem**: A - Můstek, B - Můstek, Náměstí Republiky, C - Hlavní nádraží,
- **tramvají**: Jindřišská, Masarykovo nádraží,
- **vlakem**: Hlavní nádraží, Masarykovo nádraží
- **autem** - pro ojedinělé případy nabízíme omezené množství parkovacích míst

O komplexu

Komplex budov se nachází v centru Prahy přímo **u Jindřišské věže**. V komplexu můžete využít paletu služeb od restaurací přes poradenské služby až ke zdravotnickému zařízení. Můžete využít několika osobních výtahů i jednoho nákladního. V blízkosti naleznete park, hlavní poštu nebo multikino.

Senovážné náměstí 23
Praha 1, 110 00

Více informací na **www.smosk.cz**
+420 224 14 2313, +420 224 14 2314